

Sense refugi

El major èxode de persones després
de la Segona Guerra Mundial

la Revista

de Blanquerna-URL

35

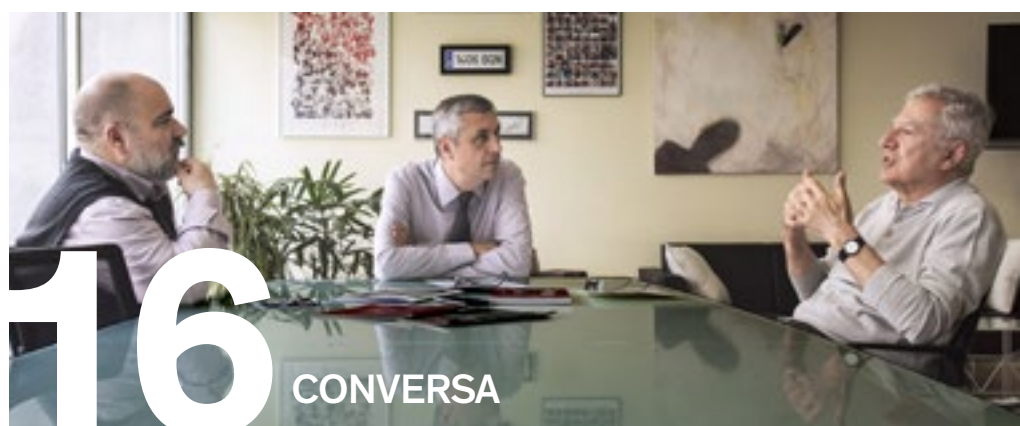
JUNY
2016

Revista semestral de Blanquerna-URL
Passeig de Sant Gervasi, 47
08022 Barcelona
Tel. 93 253 31 22
Fax 93 253 30 37
www.blanquerna.edu
martacj@blanquerna.edu
Edita: Blanquerna-URL

Directora: Marta Clos
Redacció: Jessica Box i Enric Fàbregas
Consell de redacció: Sergi Corbella, Andrea Daza, Neus Fajas, Josep Lluís Micó, Anna de Monserrat i Josep Rom
Disseny i compaginació:
Servei de Disseny
i Publicacions Blanquerna
Fotografia de portada: Guillem Trius
Correcció: Txema Martínez
Impressió: Nova Era

*Aquesta publicació està impresa
sobre paper print speed de 110 g
Tiratge: 18.000 exemplars
ISSN: 1575-4642
Dip. Legal: 25.555/1999*

TEMPS DE PENSAR I TEMPS D'ACTUAR

EDITORIAL

“L'ACCIÓ SENSE
REFLEXIÓ NOMÉS
LA PRACTIQUEN
ELS FANÀTICS”

Quan es va saber la magnitud de la tragèdia que va suposar l'Holocaust, bona part de la humanitat es va preguntar com havia sigut possible que passés aquell genocidi al cor d'Europa sense que es produís una reacció per part dels ciutadans i dels països capaç de combatre-ho. Bona part dels espanyols també s'ha preguntat com va ser possible que França tractés amb tan poca humanitat els exilats de la guerra civil que es van refugiar al país veí. La passivitat davant del mal és difícil de disculpar. Avui, en ple segle XXI, amb tota la informació del que passa al món a l'abast d'un mòbil, sense cap excusa per dir que no se sabia l'abast de la tragèdia, caldrà pensar, tal com ha formulat més d'un, com explicarem als nostres nèts per què, davant del major èxode de persones després de la segona guerra mundial, davant del drama de tanta gent que fugí dels seus països en guerra, el món va mirar cap un altre costat.

El reportatge que oferim en aquest número de *La Revista de Blanquerna* és una invitació a la reflexió. També ho és l'article d'opinió sobre la globalització financera i la conversa sobre la crisi de la política, perquè els tres temes conformen el món que estem construint. És el llegat que deixarem. És això el que volem? És així com volem viure? És així com entenem la política? És temps de reflexió, però també d'acció. En plena celebració del 700 aniversari de la mort del mestre Ramon Llull és obligat recordar l'exemple del savi mallorquí: va poder triar entre una vida contemplativa o una vida d'acció destinada a defensar allò en el qual creia, i va triar la segona. Sens dubte, les dues eren opcions vàlides; el que importa és recordar que va triar la segona incorporant-hi el millor de la primera: ho va fer des del coneixement, des de l'argumentació, des de la raó, des del diàleg, amb una intensitat digna d'admiració. Perquè l'acció sense reflexió només la practiquen els fanàtics.

I és també temps d'esperança, perquè, com en totes les grans tragèdies de la humanitat, sempre hi ha persones que prenen partit, que decideixen fer un pas endavant per defensar allò en què creuen. Ho va fer, entre molts d'altres, Raoul Wallenberg, el diplomàtic suec que va salvar milers de vides de la bogeria nazi; ho va fer la suïssa Elisabeth Eidenbenz a la maternitat d'Elna, salvant centenars de dones exilades espanyoles quan havien de tenir els seus fills enmig dels camps infra-humans de França. I ho fan ara milers de persones que han decidit anar de voluntaris a ajudar els milers de refugiats a Europa, com els alumni de Blanquerna que han cedit les fotografies que il·lustren el reportatge d'aquest número i d'altres que també hi són perquè creuen que la seva professió va més enllà de tenir una feina confortable, o com el papa Francesc, que amb el seu gest en la visita a Lesbos ha posat de manifest que cal reflexió però després ha de venir l'acció.

Fotografia de Guillem Trius

Tres menors sirians esperen la seva oportunitat d'accedir al Regne Unit mentre malviuen al camp de refugiats de Calais, França

SENSE REFUGI

EL MAJOR ÈXODE DE PERSONES DESPRÉS DE LA II GUERRA MUNDIAL

Text: Susana Pérez Soler
Les fotografies són dels
alumni de Blanquerna Comu-
nicació Alba Losada, Guillem
Trius i Samuel Nacar, i de la
professora Sandra Balsells

Centenars de milers de persones recorren a peu Europa amb un únic i poderós objectiu: sobreviure. Fugen de la guerra de Síria, que enguany fa cinc anys que va començar. A diferència dels immigrants, que abandonen el país d'origen de manera voluntària a la recerca d'una feina o millors condicions de vida, els refugiats són persones desplaçades forçosament. Durant la travessia corren el perill de resultar greument ferits o morir, ja que, davant la inacció d'Europa, recorren a les màfies i a perillosos mitjans de transport. Exposats a la intempèrie o amuntegats en camps, als problemes de salut ocasionats o agreujats per la seva situació en trànsit se'n sumen altres de caràcter psicològic. I és que no només fugen de la violència del seu país d'origen, sinó que es troben desemparats en els suposats països d'acollida.

OLGA HERRERO:
“ELS EFECTES PSICO-
LÒGICS QUE PATEI-
XEN LES PERSONES
EMIGRANTS TENEN A
VEURE AMB LA MANE-
RA EN QUÈ PRENEN
LA DECISIÓ D'EMIGRAR.
NO ÉS EL MATEIX SI ES
TRACTA D'UNA DECISIÓ
MEDITADA I PACTADA
AMB LA FAMÍLIA QUE
SI ÉS FETA PER PURA
SUPERVIVÈNCIA”

Els anomenem *refugiats* perquè ens deixem portar pel llenguatge dels mitjans de comunicació. Però, qui els acull en condicions dignes? És el major èxode de persones després de la Segona Guerra Mundial. Les xifres no són precises ni coincidents, ja que es refereixen a una població en moviment constant, tot i que l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) assenyala que el primer trimestre del 2016 més de 120.000 refugiats van arribar a les costes gregues i italianes. 400 van morir intentant-ho. Es calcula que només dins de Síria hi ha 6,5 milions de persones desplaçades. I el petit i veí país del Líban acull més d'un milió de refugiats, xifra que representa el 28% de la seva població. Jordània alberga el segon camp de refugiats del món, Za'atari, on viuen uns 80.000 siris que han fugit de la guerra. En total, des que va esclatar el conflicte, 4,8 milions de persones s'han convertit en refugiades i busquen una mínima seguretat en països veïns com els mencionats i d'altres com l'Iraq, Turquia i Egipte, on les dures condicions de vida es deterioren dia rere dia.

La majoria dels 20 milions de refugiats que hi ha actualment en el món viuen en països en vies de desenvolupament, fronterers als estats en conflicte. La pèrdua d'esperança respecte a una solució política al conflicte; el sentiment d'inseguretat i vulnerabilitat; les limitades oportunitats per guanyar-se la vida i les escasses o nul·les possibilitats d'educació, són algunes de les principals raons per les quals els refugiats es desplacen més enllà de les regions limítrofes al país en guerra, tal com ha succeït amb els refugiats de Síria.

Arribada a Lampedusa de 760 immigrants procedents de Líbia, abril de 2011

La mort: risc imminent

Tant si es troben en trànsit com si estan establerts en un camp, les condicions de vida que tenen són inhumanes. El catedràtic de Medicina Preventiva de la Universitat Miguel Hernández i exdirector general de la Societat Espanyola de Salut Pública, Ildefonso Hernández Aguado, assenyala que en el primer cas el principal risc per a la salut és la mort o les lesions greus “pel fet que el trànsit es produeix en situacions molt difícils, ja que com que no existeixen vies regulars i segures per a la travessia els refugiats recorren a les màfies i als mitjans de transport deficitaris. Aquest risc és el més greu”. En segon lloc, els refugiats són sotmesos a altres formes de violència igualment importants. “Faig referència a la violència de gènere i les violacions, que tot i que a vegades no es fa visible augmenta en situacions de dificultat. Les dones i els nens són els que més pateixen els abusos de poder”, explica Hernández.

A aquestes situacions de violència cal sumar les dificultats per accedir a l’atenció sanitària bàsica. Des dels serveis d’urgència fins a la medicació necessària de les persones amb malalties cròniques, passant per l’atenció prenatal i de part i les vacunes per als nens. Exposats a la intempèrie o amuntegats en camps, el dret a la salut es perd en situació de trànsit. Dins de la mateixa Síria, en els camps per a desplaçats que hi ha al nord-oest, oest i centre del país,

Metges sense Fronteres ha documentat que, de mitjana, un hospital o centre de salut ha estat bombardejat cada setmana de l’any 2015. A final del mes d’abril d’aquest any morien més de cinquanta persones en una sèrie d’atacs aeris a l’hospital Al-Quds de la ciutat d’Alep. En els darrers anys, els atacs contra hospitals s’han tornat freqüents en les zones en conflicte, tot i que el principi fonamental del dret de guerra indica que els centres de salut i els treballadors mèdics han d’estar protegits en situacions de conflicte.

ILDEFONSO HERNÁNDEZ AGUADO:
“FAIG REFERÈNCIA A LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE I LES VIOLACIONS, QUE AUGMENTEN EN SITUACIONS DE DIFICULTAT. LES DONES I ELS NENS SÓN ELS QUE MÉS PATEIXEN ELS ABUSOS DE PODER”

Estrès crònic i múltiple

Als problemes de salut ocasionats (o agreujats) pel fet d’estar en constant moviment, se’n sumen altres de caràcter psicològic causats per les vivències diàries. “Hi ha un altre capítol, menys investigat, respecte com afecta la seva dig-

Una família subsahariana fa cua després de desembarcar a l’illa italiana de Lampedusa, abril de 2011

nitat l’acollida que reben quan arriben a Europa. Les seves expectatives xoquen amb la realitat, malgrat que vénen de situacions molt difícils”, indica Hernández.

El psiquiatre i professor de la Universitat de Barcelona Joseba Achotegui fa anys que estudia l’estat psicològic de les persones que s’enfronten a un procés migratori. A nivell psicològic, els immigrants poden patir un quadre d’estrès crònic i múltiple pels diferents dols que fan des que abandonen el país d’origen. Quan la migració és voluntària no té per què donar-se el dol migratori, ja que segons explica el mateix Achotegui a la revista acadèmica de la Facultat de Psicologia, Ciències de l’Educació i de l’Esport Blanquerna *Aloma* (volum 30, número 2, any 2012), “la migració és moltes vegades més una solució que un problema”, ja que l’immigrant busca un futur millor. En el cas dels refugiats, però, la migració és forçosa.

“Els efectes psicològics que pateixen les persones emigrants tenen a veure amb la manera en què prenen la decisió d’emigrar. No és el mateix si es tracta d’una decisió meditada, reflexionada i pactada amb la família, que si és una decisió reactiva feta per pura supervivència”, explica la psicoterapeuta i doctora en Psicologia de Blanquerna-URL, Olga Herrero. “En el segon cas les conseqüències són terribles, ja que la decisió es pren en condicions límit i sense cap tipus de suport”, afegeix. Les persones emigrants

passen per diferents tipus de dol en funció de com viuen el procés, segons ha estudiat el doctor Achotegui. El dol simple és aquell que es fa quan la decisió d’abandonar el país d’origen es pren en bones condicions i el dol pot ser elaborat; el dol complex es viu quan existeixen dificultats serioses per a l’elaboració del dol; i el dol extrem és aquell que es fa en condicions inhumanes i no és abordable.

Els refugiats passen per un dol extrem. “A diferència del dol per la mort d’una persona que tu estimes, que desapareix físicament –de manera que no hi tornes a tenir accés–, als refugiats no els ha desaparegut el país d’origen. Viuen en una situació d’ambivalència perquè deixen un lloc que no volen abandonar. I no només és aplicable a la terra, també a la família, els amics, la llengua, la cultura, la feina, l’escola”, assenyala Herrero, que és especialista en processos de dol. Els estressos són múltiples, tant a nivell psicològic com social. D’una banda, senten por, terror, tristesa, incertesa davant el futur, falta de control sobre la pròpia vida. Se senten sols, indefensos, desprotegits. Des d’un punt de vista social, pateixen l’exclusió i l’abandonament. Han perdut la casa, la feina, l’escola.

La síndrome d’Ulisses

Aquest és el nom amb què es coneix el conjunt de símptomes descrits que tenen el risc de patir les persones que

Les vies del tren d'Idomeni, plenes de tendes de campanya en les quals s'allotgen els refugiats, abril 2016

s'han vist obligades a abandonar el seu país d'origen, en referència a l'heroi grec que va patir nombroses adversitats i perills allunyat de la seva família. La directora del grau d'Infermeria de la Facultat de Salut Blanquerna-URL, Rosa Rifà,

ROSA RIFÀ:
“LA MIGRACIÓ ÉS UNA TRANSICIÓ VITAL RELLEVANT EN LA VIDA D'UNA PERSONA I CAL ABORDAR-LA. ELS PROFESSIONALS DE LA SALUT HEM D'ACOMPANYAR AQUESTES PERSONES EN EL PROCÉS MIGRATORI I NECESSITEM COMPETÈNCIES”

assenyala el dret dels refugiats –i també dels immigrants– a rebre suport emocional. “La migració és una transició vital rellevant en la vida d'una persona i cal abordar-la. Els professionals de la salut hem d'acompanyar aquestes persones en el seu procés migratori i per això necessitem competències culturals. Hem de ser capaços d'entendre la persona des del seu codi cultural, no des del propi”, explica Rifà, impulsora de l'assignatura Infermeria i Multiculturalitat, que persegueix capacitar els estudiants per tenir cura dels malats provinents d'altres cultures.

Hi ha raons per pensar que la crisi humanitària dels refugiats no representa un fenomen temporal. El 2015 la

Unió Europea va rebre la xifra rècord d'1.255.640 peticions d'asil, segons Eurostat, més del doble que el 2014 (només Alemanya en va tenir més d'un milió). Les condicions de vida dels refugiats són inhumanes, indignes, cosa que repercuteix en la seva salut, entesa d'una forma holística. Des de la Societat Espanyola de Salut Pública es titlla la situació d'“inacceptable” i es demana una acció urgent per a afrontar les necessitats de salut dels refugiats i per a abordar les causes d'un sofriment addicional i innecessari. “No hi ha salut si no es respecten els drets morals”, assenyala Hernández, que qualifica el paper de les institucions d'insuficient. “Els governs estan incomplint les normes que ells mateixos s'han marcat, i això és inacceptable”, conclou. Vetllem, doncs, com a mínim, perquè els refugiats siguin realment refugiats.

La indiferència com a resposta

El paper de les institucions europees en la crisi humanitària dels refugiats ha estat àmpliament debatut i existeix un consens generalitzat entre els experts que no ha estat l'adequat. Alemanya, al capdavant, va decidir obrir les seves fronteres a principis de setembre de 2015 –coincidint amb la imatge del petit Aylan mort en una platja turca que va fer la volta al món–. La riuada humana cap al nord d'Europa va desbordar els països de trànsit de la ruta dels Balcans i, davant la falta d'una política europea comuna, les respostes nacionals no es van fer esperar: tancament de fronteres i aixecament de murs. Actualment, set països,

Refugiats detinguts després de creuar la frontera a Macedònia, abril 2016

inclosa Alemanya, han reintroduït els controls fronterers. Les pressions vers la zona Schengen han augmentat i, després de 31 anys en funcionament, es planteja suspendre la lliure circulació de persones fins a un període de dos anys mentre s'estabilitza la situació.

ÒSCAR MATEOS:
“MERKEL VA REBRE PRESSIONS DEL PROPI PARTIT I DE LA CIUTADANIA. EN UN CONTEXT DE CRISI ON ES DEBILITA L'ESTAT DEL BENESTAR I LES CLASSES MITJANES PERDEN FORÇA, UNA PART DE LA POBLACIÓ HA COMENÇAT A POSAR-SE NERVIOSA”

La resposta de la cancellera alemanya ha virat d'un extrem a l'altre. El coordinador i professor del Grau en Relacions Internacionals de Blanquerna-URL, Òscar Mateos, explica que, “davant l'obertura de fronteres, Angela Merkel va rebre pressions tant per part del seu propi partit com de la ciutadania. En un context de crisi econòmica, en què es debilita l'Estat del Benestar i les classes mitjanes perden la seva força, una part de la població ha començat a posar-se nerviosa”. Europa viu un auge dels partits d'extrema dreta. El passat abril l'ultradreta Partit de la Llibertat va guanyar les eleccions a Àustria.

“El gran problema de la UE és que no té una política d'asil comuna i cada país dona la resposta que pot i vol”, apunta Mateos. Europa té el repte d'aconseguir una nova política comuna de migració i d'asil. El compromís de la UE de realitzar a 160.000 refugiats de tot el món, segons unes quotes assignades a cada país en funció del PIB, la població, l'atur i els esforços previs en aquesta qüestió, ha estat incomplert pels estats. Espanya només n'ha acollit 18, quan, segons les quotes fixades per la UE, hauria de realitzar-ne més de 15.000.

“La resposta de la ciutadania es pot agrupar en tres grans blocs: els bel·ligerants, els mobilitzats i els indiferents”, reflexiona Mateos. El primer grup el formen les persones que s'han manifestat en contra dels refugiats i han atacat algun dels llocs on es trobaven allotjats. “Tot i que aquest tipus d'actes han estat minoritaris, a nivell electoral, i mitjançant enquestes, se sap que és un pensament més majoritari del que es podria pensar”, reflexiona Mateos. “Hi ha una part de la població que rebutja els refugiats i els partits polítics estan alerta perquè no volen perdre vots”, afegeix.

Un segon grup és el dels mobilitzats, que surten al carrer i demanen vies segures per tal que els refugiats arribin allà on volen, ja que tenen tot el dret de fer-ho. La plataforma Stop Mare Mortum és un exemple a Catalunya. “El gruix el conformen els indiferents. Aquells que pensen que tot el que passa és una llàstima, però no es poden obrir les portes a tothom. En un context de crisi el drama es mira amb desconfiança”, conclou Mateos.

Un policia tira a terra a un manifestant que protesta en el segon dia de deportacions a Turquia

El compromís dels periodistes ‘freelance’

El paper dels mitjans de comunicació en la crisi dels refugiats ha estat clau en la conformació de l'opinió pública. Les capçaleres tant nacionals com internacionals han permès despertar consciències, però també alimentar discursos xenòfobs. La primera imatge impactant contra la inacció de

SANDRA BALSELLS:

“LES MILLORS COBERTURES LES FAN PERIODISTES INDEPENDENTS, AMB RECURSOS PROPIS I UNA GRAN VOCACIÓ. ELS DOS CERTÀMENS MÉS IMPORTANTS DE FOTOGRAFIA D'ENGUANY ELS HAN GUANYAT FOTOPERIODISTES INDEPENDENTS”

la UE la va publicar en portada el diari alemany *taz.die taz-zeitung*. Es tractava d'un fotomuntatge on els principals líders polítics europeus es trobaven dins d'una pastera. La sacsejada, però, va arribar amb la foto de l'Aylan, un nen de tres anys ofegat sobre la sorra d'una platja turca. La població va exigir una resposta política, més enllà de la retòrica, i la cancellera Merkel va obrir les portes als refugiats sirians. Els atacs sexistes la nit de Cap d'Any a Colònia i les informacions que apuntaven que un dels terroristes dels

atacs de París duia passaport siria (informació que tot i no ser contrastada va ser utilitzada per alguns líders polítics per alertar sobre el perill que entre el flux de refugiats hi havia terroristes jihadistes) van ser l'altra cara de la moneda.

La fotoperiodista i professora de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna-URL, Sandra Balsells, argumenta que els mitjans de comunicació no han complert la seva funció de servei públic. “Tot i els pics d'informació puntual, la cobertura que s'ha fet no ha estat suficient. Els mitjans tenen molta més capacitat per abordar millor aquest flux de persones i, sobretot, els problemes en els països d'origen. La premsa no ha fet el seu paper de posar els polítics contra les cordes per tal que prenguin decisions i donin una resposta consensuada a l'èxode”.

Una menció especial mereixen els reporters que sense el suport de cap mitjà viatgen a les zones de conflicte per entendre el que passa, recollir-lo i publicar-lo. “Les millors cobertures dels països en conflicte les fan periodistes independents, amb els seus propis recursos i una gran vocació”, assenyala Balsells, que recorda que dos dels certàmens més importants de fotografia d'enguany els han guanyat fotoperiodistes independents amb imatges de la crisi humanitària dels refugiats: Warren Richardson (World Press Photo) i Samuel Aranda (Ortega y Gasset). Balsells reivindica la feina de joves professionals, encara poc coneguts, com els que il·lustren aquest reportatge.

Un grup de refugiats a No Border Kitchen, situat a una platja propera al port de Mitilene

CRÒNICA D'UN VIATGE EFÍMER

Marxar de casa. Durant l'últim any s'han vist milers d'imatges de persones que marxaven de casa. La foto d'Aylan Kurdi va fer tremolar el món i aquest va reaccionar. Els següents mesos les migracions no es van aturar i van ser portada de molts mitjans. Però després, com més temps passava, menys informació arribava. Tot i que encara hi havia molts com Aylan, quasi no se'ls veia. Eren tantes les imatges que s'havien vist que ja no era el que molts mitjans consideren “notícia” i, alhora, part de la mateixa societat occidental no volia observar més un dolor que no podia combatre. Va preferir mirar a un costat. Però, com molts altres, (jo) vaig optar per anar a Lesbos a conèixer aquelles històries de les quals no es parlava. Es tracta del deure del periodista; de mantenir viva una realitat, retratar-la perquè no caigui en l'oblit i intentar retransmetre al món la consciència que ha perdut.

El 4 d'abril clareja amb el trasllat en autocar de 136 persones des del camp de detenció de Mória al port de Mitilene –capital de Lesbos–. Les primeres

deportacions a Turquia estan a punt de començar. Es poden veure alguns refugiats a través de les finestres del vehicle acompanyats per membres de l'Agència Europea de Control de Fronteres (Frontex), la major part dels quals porten mascaretes. “No a les fronteres, no a les nacions, pareu les deportacions”, criden voluntaris i manifestants carregats d'impotència al no poder fer res al respecte. Aquell dia dos nois van saltar del vaixell i es van suïcidar.

Hassam Asghar, un jove de 21 anys, coneixia un d'ells. “Era el meu veí al Pakistan. Els seus pares m'estan trucant però jo no vull parlar amb ells, no els puc explicar això”, reconeix mentre passeja per No Border Kitchen. És un camp de refugiats situat a una platja propera al port de Mitilene, on viuen gairebé 300 persones, quasi tots homes pakistanesos i fugats de Mória. Aquests dies reben notícies d'amics que han estat deportats i d'altres que protesten a Mória per les pèssimes condicions de vida. Això provoca que es palpi una tensió constant entre les desenes de tendes de campanya aline-

ades davant el mar Egeu i que només puguin pensar que qualsevol dia els pot tocar a ells.

No són estrictament refugiats de guerra, però són persones que fugen dels atacs terroristes i de la pobresa, i molts no poden tornar a casa. Hassam, com molts dels seus companys, somia a arribar a Europa per continuar els seus estudis. “La universitat va deixar de ser segura després que esclatés una bomba”, recorda mentre camina en direcció contrària a la multitud del camp. Avui el seu camí és encara més difícil. El 26 d'abril la policia els va desallotjar de No Border Kitchen i els va retornar al lloc del qual havien fugit, Mória, que no és millor del que recordaven. Mentrestant, esperen, condemnats a la incertesa de no saber per quant de temps seran a l'illa, ni quin serà el seu proper destí: tornar a creuar el mar per la mateixa direcció per la qual van venir o una segona oportunitat en el continent al qual els diuen que no poden anar.

Alba Losada Parella / Lesbos

LA GLOBALITZACIÓ FINANCERA

OPINIÓ

Xavi Martí

Economista i professor del Grau en Relacions Internacionals de Blanquerna-URL

En els darrers trenta anys hem estat testimonis de successives crisis econòmiques d'origen financer: la del deute extern de la dècada dels anys vuitanta a l'Amèrica Llatina; les crisis financeres a Mèxic, Sud-est asiàtic, Rússia, Brasil i Argentina; la crisi borsària vinculada a les empreses tecnològiques; la crisi financera mundial per culpa de l'esclat de la bombolla immobiliària, i la recent crisi a la zona euro. Totes aquestes convulsions, i altres que s'apunten a l'horitzó, tenen lloc en el marc del procés de globalització en l'àmbit de les finances des dels anys vuitanta.

“HAN PROLIFERAT ELS PRODUCTES FINANCERS OPACS, TOT DESCONNECTANT LA DINÀMICA ECONÒMICA DE LA INVERSIÓ PRODUCTIVA, I DE L'EVOLUCIÓ DE PRODUCTIVITAT I OCUPACIÓ, L'ECONOMIA REAL”

La globalització financera cal ser analitzada des d'un punt de vista sistèmic i no només com un component específic del que, de manera general, anomenem *globalització*. La globalització financera s'explica per allò que els economistes definim com a *finançarització*, per referir-nos a un nou patró d'acumulació en el qual la realització de beneficis té lloc fonamentalment a través de canals financers, i no mitjançant el comerç i la producció de mercaderies. En altres paraules, un conjunt de processos estructurals que podem resumir en tres grans eixos: l'augment desproporcionat de la quantitat de diners i de les transaccions financeres internacionals; els canvis qualitius en activitat financera, amb l'aparició de nous productes financers i canvis en la naturalesa del sistema financer; i la modificació de la política econòmica dels governs amb relació als fluxos financers.

En els darrers anys, una part creixent de la renda nacional s'ha anat vinculant al sector financer, ha augmentat exponencialment el grau de palanquejament financer –entès com la relació entre endeutament i ingressos– i han proliferat els

productes financers opacs, tot desconnectant de manera creixent la dinàmica econòmica de la inversió productiva, i de l'evolució de la productivitat i l'ocupació, és a dir, de l'economia real. En definitiva, s'ha produït un canvi estructural en l'organització de l'activitat econòmica.

Quines són les causes d'aquest fenomen? Una, la caiguda generalitzada de la taxa de creixement de la productivitat de les economies dels països desenvolupats, i per tant de les taxes de rendibilitat i benefici. Les limitacions a l'hora de reinvertir els excedents de manera lucrativa a l'economia real (producció i comerç) generà una sobreacumulació de capital, la qual cosa va provocar que aquest *excés* de liquiditat s'anés redirigint de manera creixent a la inversió especulativa o al préstec (sector financer). Una altra explicació, en el sentit contrari, diria que és precisament el creixement a l'esfera financera i l'augment del paper dels inversors institucionals els que explicarien l'estancament de l'activitat productiva.

Dues, la necessitat de recórrer a finançament extern per cobrir els desequilibris de la balança per compte corrent. En aquest sentit, cal remarcar el finançament dels dèficits de l'economia dels EUA per part de capitals provinents de les anomenades economies emergents. Tres, la desregulació dels mercats financers i la liberalització dels moviments internacionals de capitals, en el marc del que s'ha convingut a anomenar la contrarevolució neoliberal. Quatre, la crisi del sistema monetari internacional, fruit de la caiguda del sistema de Bretton Woods a principis dels anys setanta. La volatilitat canviària que es derivà del seu desmantellament afavorí l'especulació i la creació d'instruments financers per reduir els

riscos –com ara els mercats de futurs–. I cinc, el progrés tecnològic, especialment en l'àmbit de les comunicacions i el processament de dades, que va facilitar i accelerar la realització de les operacions.

Quina és doncs la naturalesa de la globalització financera? Més enllà del fort creixement dels mercats financers internacionals, la transformació experimentada en aquest àmbit al llarg d'aquests anys va més enllà de la dimensió quantitativa. Una de les més significatives és la que fa referència a la nova lògica del sistema financer. De tenir principalment una funció d'intermediació entre estalvi i inversió –i per tant de ser el nexa entre el diner (monetari) i la producció (real)–, la banca i els agents financers han passat a destinar de manera creixent l'estalvi captat cap a operacions especulatives de compravenda de productes financers.

Els bancs han tendit a fusionar l'activitat bancària tradicional amb les noves activitats financeres i d'assegurança. D'aquesta manera, els principals agents financers avui en dia són els anomenats “inversors institucionals”, que operen en mercats financers cada cop més integrats a nivell internacional. Aquests inversors institucionals controlen una quantitat de recursos equivalent al PIB de tots els països OCDE.

En paral·lel a aquest procés, han aparegut tota una sèrie de nous productes financers, fruit de la necessitat d'actius molt líquids, fàcils i ràpids de vendre. Una de les conseqüències direc-

tes d'aquest procés és la generació de bombolles financeres. És a dir, l'aparent creixement de les empreses i l'expansió de l'economia s'explica en part per operacions especulatives. El risc i la inestabilitat han esdevingut aspectes consubstancials al sistema financer, on els moviments de capital resten de forma creixent desvinculats dels pagaments relacionats amb el comerç.

Davant els efectes positius que alguns economistes associen a la globalització financera, com ara la major disponibilitat d'estalvi, la major qualitat dels serveis financers i la major eficiència dels serveis d'intermediació financera, existeix una lectura crítica sobre les conseqüències de la creixent finançarització de l'economia. Algunes ja s'han apuntat. Altres serien el drenatge de recursos cap als circuits financers en detriment de la inversió productiva. A l'últim, la liberalització dels moviments de capital, l'escassa transparència i l'existència de mercats *offshore* proporcionen cobertura a qualsevol tipus d'operació de tercers, també aquelles dirigides a activitats il·legals o criminals.

Aquest escenari ens situa en el que Rodrik defineix com el trilema polític fonamental de l'economia mundial: no pot donar-se al mateix temps hiperglobalització, democràcia i sobirania

“AQUEST ESCENARI ENS SITUA EN EL QUE RODRIK DEFINEIX COM EL TRILEMA POLÍTIC DE L'ECONOMIA MUNDIAL: NO POT DONAR-SE AL MATEIX TEMPS HIPERGLOBALITZACIÓ, DEMOCRÀCIA I SOBIRANIA NACIONAL PER PART DELS ESTATS”

nacional per part dels Estats. Com a màxim se'n poden donar dos. Les conseqüències de la globalització financera, tal com s'ha desenvolupat en les darreres dècades, reclama una reflexió crítica al respecte. Si no, el trilema esdevindrà un dilema, en què el debat es reduirà a quins dels dos darrers elements –democràcia o sobirania nacional– ha de ser l'acompanyant de la hiperglobalització (financera).

CUBA, EL PROCÉS IRREVERSIBLE

OPINIÓ

Juan Carlos Palacios

Membre del Programa d'Intercanvi d'Experts Cuba-Unió Europea, professor del Grau en Relacions Internacionals de Blanquerna-URL i professor de la UB

“EL CAMÍ S’INICIA EL 2006, AMB LA RENÚNCIA DE FIDEL A FAVOR DEL SEU GERMÀ I L’ADOPCIÓ, UN ANY MÉS TARD, DE LES PRIMERES MESURES DIRIGIDES A ESTIMULAR LA PRODUCCIÓ AGROPECUÀRIA”

lització i de la liberalització de determinades esferes, com la via per millorar l’eficiència i la base material d’una economia malmesa, on el salari arriba, amb prou feines, per omplir la cistella amb els béns de consum més bàsics. Ara bé, el nou procés de reformes presenta una diferència substancial respecte a l’engegat a la dècada dels 90: el que abans era oficialment descrit com “un mal necessari”, es contempla en l’actualitat com un “procés irreversible”. Una irreversibilitat que deriva en gran part del caràcter estructural de les reformes que es plantegen i que, molt probablement, representin la major transformació experimentada per l’economia cubana des del triomf de la Revolució. Entre les més rellevants es troben: l’impuls a les noves formes de propietat no estatals, un major protagonisme dels mecanismes de mercat en l’assignació de recursos i en la formació dels preus, l’acceptació de les fallides empresarials, la promoció de l’autonomia empresarial o l’eliminació de la dualitat monetària.

D’altra banda, el major pes que ha de tenir tant la propietat privada com els mecanismes

de mercat en el nou model, s’ha acompanyat de la voluntat expressa de preservar les conquestes i principis bàsics del model socialista cubà i de no confondre els fins amb els mitjans; supeditant l’increment de l’eficiència i del PIB a la millora del benestar de les persones, limitant les desigualtats i l’acumulació del capital i impeding l’explotació de l’home per l’home.

Potser l’abast de les reformes, la seva irreversibilitat o les dificultats per combinar els dos objectius anteriors ajudin a entendre el lent ritme amb el qual s’implementen (reconegut pel mateix Marino Murillo, actual ministre d’Economia i Planificació, quan xifra el percentatge de reformes implementades, en aquest moment, en només el 21% de les aprovades el 2011). Precisament, la valoració del procés d’implementació ha sigut l’objectiu central amb el qual es va celebrar el passat 16 d’abril, coincidint amb el 55è aniversari de la proclamació del caràcter socialista de la Revolució Cubana, el VII Congrés del Partit Comunista de Cuba (PCC). Un nou conclave, a porta tancada i amb el major dels secretismes, que s’ha fet ressò de les tensions internes al si del PCC, plasmades en un difícil equilibri entre els partidaris d’accelerar el ritme de les reformes i aquells més reticents a anar massa lluny, per iniciar un camí de no-retorn cap al model capitalista.

El segon element que descriu el moment històric que viu el país caribeny es correspon amb el procés de normalització de relacions amb els EUA. Un desglaç que arriba després de 55 anys d’enfrontament i que s’ha d’entendre en base a una multiplicitat de factors, com ara el relleu generacional (tant a Cuba com a Miami), la ineficàcia de l’embargament per enderrocar el sistema polític i econòmic cubà, la pressió internacional, el negoci potencial que podria suposar per a les empreses nord-americanes accedir a un mercat pràcticament verge o la crisi política i econòmica per la qual travessa Veneçuela, una crisi que si acaba derivant en un canvi de govern podria suposar

per a Cuba perdre avantatges comercials (en l’intercanvi de metges per petroli) que alguns experts continuen estimant al voltant dels 7.000 milions de dòlars. En aquesta nova etapa de relacions entre ambdós països, s’han fet passos de gran rellevància, com la reobertura de les respectives ambaixades, la retirada de Cuba de la llista de països patrocinadors del terrorisme o la flexibilització de les condicions per viatjar a Cuba o per enviar diners en forma de remesa. Malgrat els avenços, continuen existint alguns obstacles de gran rellevància, com ara la mútua reclamació d’indemnitzacions (per als ciutadans que van marxar de Cuba i a qui es va expropiar part de les propietats o la reclamada per Cuba pel cost derivat de l’embargament), o la majoria republicana a les dues cambres, que bloqueja l’aixecament de l’embargament.

Tots dos processos (reformes internes i normalització de relacions amb els EUA) s’han d’entendre de forma conjunta, per la interrelació existent entre tots dos (per un costat, part de l’èxit de les reformes internes dependrà, en part, de l’efecte que pugui tenir l’obertura als EUA i, per l’altre, sembla difícil d’imaginar l’apropament dels EUA si Cuba no fes canvis en el model econòmic) i per representar la resposta política del govern de Raúl Castro a les dues principals restriccions que té l’economia cubana per créixer: a nivell intern, un marc regulador excessivament centralitzat que limita l’augment de l’eficiència i, a nivell extern, l’escassa disponibilitat de divises que limita el marge per importar béns intermedis i finançar el creixement. En aquest sentit, el procés de reformes es proposaria estimular l’eficiència global mitjançant la millora de l’autonomia empresarial, la redefinició de l’esquema d’incentius

i una major fonamentació dels senyals microeconòmics, mentre que l’obertura als EUA i la

“L’OBERTURA ALS EUA I LA FI DE L’EMBARGAMENT HAURIEN DE REDUIR ELS COSTOS FINANCERS I DE TRANSPORT I ESTIMULAR LA INVERSIÓ ESTRANGERA, LA TRANSFERÈNCIA DE TECNOLOGIA I L’ARRIBADA D’UN NOU TURISME”

fi de l’embargament haurien de traduir-se en una reducció dels costos financers i de transport, l’estimulació de la inversió estrangera, la transferència de determinada tecnologia nord-americana i l’arribada d’un nou turisme, ansiosos per descobrir el fruit prohibit a l’altra banda del Carib.

LA CRISI DE LA POLÍTICA?

Conversa entre Josep Maria Carbonell, Josep Maria Vallès i Ferran Sáez

Fotografia:
Pere Virgili

es darreres eleccions generals van dibuixar un mapa polític inèdit a Espanya, el sorgiment de noves forces polítiques que van trencar el bipartidisme. Intensos mesos de negociació han abocat a unes noves eleccions el 26 de juny. Com han influït la crisi econòmica, els casos de corrupció i la vella política en el sentiment de cansament de la ciutadania? I els mitjans de comunicació? Existeix una nova manera de fer política? Està en crisi la vella política? Per respondre a aquestes qüestions el degà de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna-URL, Dr. Josep Maria Carbonell, al Parlament català durant molts anys, condueix aquesta conversa entre el Dr. Ferran Sáez, assagista i professor del Màster Universitari en Comunicació política i social de Blanquerna, i el Dr. Josep Maria Vallès, catedràtic emèrit de la UAB, fundador dels estudis de ciència política a Catalunya, també exdiputat al Parlament i una de les persones que van donar suport a Barcelona en Comú.

Josep Maria Carbonell: La política no ha estat sempre en crisi? O creieu que ara vivim una crisi del sistema polític que és diferent d'altres etapes?

Josep Maria Vallès: Jo diria que la política no està mai en crisi. La nostra societat necessita política. Sempre n'hi ha hagut, i n'hi ha a Corea del Nord, a la República centreafricana, i n'hi ha a Europa. El que estem notant és la crisi de la política democràtica, que té problemes, i greus. Convé distingir entre el concepte de política, que és la forma que té la societat de gestionar els conflictes, i la política democràtica, que és l'intent de fer-ho amb la mínima violència i el mínim de coacció possible. Aquest tipus de política sí que està en crisi des que es va trencar el pacte entre principis democràtics i capitalisme, un pacte que s'havia fet després de la Segona Guerra Mundial i que va començar a fer aigües perquè al capitalisme ja no li convenia. Vam entrar, ja fa dècades, en una crisi de la política democràtica.

J.M.C.: Des de la liberalització econòmica dels 90 comença a Europa un cert qüestionament del pacte polític dels anys 50?

J.M.V.: Si volem posar-hi data, podríem dir que és aquesta, però els indicis són anteriors. Hi ha tres grans llibres de començaments dels 70 que, d'una forma o una altra, fan referència a la crisi de la democràcia representativa: *La crisi fiscal de l'estat*, de James O'Connor; *La crisi de la governabilitat de les democràcies*, que és un estudi signat per Crozier, Huntington i Watanuki, i, finalment, *La crisi de la legitimitat*, d'Habermas. Es van publicar entre els anys 73 i 75 i ja s'especulava que el sistema presentava deficiències importants. I a partir d'aquests tres llibres origen, durant finals dels 70, 80 i 90, a les ciències polítiques hi hagut desenes de llibres sobre la crisi dels partits, del parlament, de la representació, de les administracions, etc.

Ferran Sáez: Però, de tots aquests llibres que preveïen l'enfonsament d'alguna cosa, l'únic que va encertar va ser el d'Emmanuel Todd amb relació al socialisme. L'any 76 deia que el socialisme no tenia cap mena de recorregut i que era aritmèticament impossible que aquest sistema funcionés, i l'any 89 aquesta profecia es compleix i el socialisme real s'ensorra. En canvi, del que preveïen els altres, no s'ha ensorrat res del tot. Jo crec que val la pena tenir memòria sobre els projectes que sí que han fracassat i diferenciar-los d'altres que tenen problemes gravíssims, com és el nostre, però que són d'aquells malalts que van tirant endavant.

J.M.V.: Els llibres dels 70 no vaticinen el col·lapse de les democràcies representatives sinó que registren defectes importants. No tenen una vocació profètica. I en aquest sentit és cert que la democràcia i el capitalisme han donat proves de tenir bona salut malgrat les crisis que van patint.

J.M.C.: Podem acordar que a Europa fa almenys 20 anys que vivim una certa crisi de model de la democràcia representativa. Però em pregunto: i els Estats Units, que no han viscut els anys 50, ni el pacte post-Segona Guerra Mundial i, en canvi, tenen la Constitució més antiga i han gaudit de molta estabilitat? Podríem dir que els Estats Units també viuen una crisi de les seves institucions democràtiques?

J.M.V.: Europa i els Estats Units són dues societats amb una història, estructures socials i institucions polítiques molt diferents. La democràcia representativa americana s'ha basat històricament en l'exclusió d'una part molt important de la població que no va a votar i que es fa tot el possible perquè no voti. A base d'això, han mantingut un sistema polític que podríem considerar

FERRAN SÁEZ:

“A ESPANYA EXISTEIX UNA COSA MOLT SIGNIFICATIVA A LA QUAL NO ES DÓNA IMPORTÀNCIA: A DIFERÈNCIA DE FRANÇA, LA CLASSE TREBALLADORA NO S’HA PASSAT A L’EXTREMA DRETA”

estable, però basat en l’exclusió. En les eleccions en què participa més gent, que són les presidencials, es mouen entre el 50 i el 60%, i hi ha eleccions locals de grans capitals en què participa entre el 5 i el 7%; les eleccions parlamentàries tenen una participació entorn del 25-30%. Un sistema muntat sobre aquestes bases és poc comparable amb una democràcia representativa europea en què la participació sempre està per sobre del 50% i en alguns casos ha arribat al 70 i el 80%. Hi ha una implicació del conjunt de la ciutadania.

F.S.: Jo sempre he pensat que una de les grans diferències és que per a molts nord-americans la idea de democràcia forma part de la identitat nacional, i això és molt important. Per a ells la democràcia és una qüestió identitària. Existeix un acudit referent a la comparació entre Europa i els Estats Units que diu: “Certament, als Estats Units sempre està planant l’ombra del feixisme però, curiosament, aquest helicòpter sempre acaba aterrant a Europa.” Allà no hi ha aterrat mai, el feixisme.

J.M.V.: És cert que han tingut alguns moments però mai s’ha arribat a consolidar una estructura política del tipus de partit únic com la de Franco o Mussolini. Però de partit únic n’hi ha hagut als Estats Units; hi ha hagut estats en què han tingut partit únic durant molt de temps i també estructures caciquistes, autoritàries i corruptes. Però per això no m’agrada comparar ni dir qui és millor. Ells se n’han sortit d’una manera i nosaltres d’una altra.

J.M.C.: En les primàries actuals, amb l’emergència de Trump i de Bernie Sanders, es demostra també una crisi de representació i de política dels dos partits bàsics. I també és una crisi de l’establishment del Partit Republicà i el Partit Demòcrata, que ha fet emergir dues personalitats molt extremes.

J.M.V.: Sí. Es van polaritzant posicions i alguns estan dient que potser sí que caldria anar cap a un sistema més parlamentari i menys bipartidista. El bipartidisme sempre ha funcionat perquè hi havia una part dels estats que tenien una clara hegemonia d’un partit o de l’altre, però això potser ja no és funcional.

J.M.C.: Passem, si us sembla, a Espanya. Podem afirmar que Espanya viu una crisi política molt forta i, fins i tot, jo m’atreiria a dir de legitimitat de les seves institucions. Hi ha una certa similitud amb la crisi de finals dels 80 d’Itàlia, en què pràcticament va produir-se una caiguda del sistema republicà i del sistema de partits?

F.S.: El cas d’Itàlia presenta unes extravagàncies que a Espanya s’han donat però de forma molt marginal, amb Jesús Gil, per exemple. Jo crec que els casos de corrupció que hi ha hagut a Espanya no són comparables amb la infiltració de la màfia dins de la política italiana, però des del punt de vista de la percepció que pot tenir qualsevol persona sí que podrien arribar a ser equiparables. El que va passar a Itàlia va ser un col·lapse total del sistema, i el d’ara és més aviat una reformulació. El fet de repetir unes eleccions crec que representa simplement un moviment magnètic, un algoritme que es mou però que encara no s’ha redefinit. Donar per morts els partits tradicionals em sembla molt precipitat. Molts nous partits van aflorar arran de problemes relacionats amb la crisi i la corrupció, però poden marxar també per la mateixa raó. Jo crec que en el moment en què la taxa d’atur se situï en la normalitat, molts partits que ara tenen molt predicament deixaran de tenir-ne.

J.M.V.: La crisi italiana i l’espanyola que s’assemblen són les d’avui i no les dels 80. Els anys 70 i 80 a Itàlia es jugava la Guerra Freda i allà hi ha moltes coses que encara no acabem de saber i que van portar a la implosió del sistema de partits; hi havia molts moviments subterrànics, terrorisme de dretes, un terrorisme d’esquerra molt dubtós, un context històric molt especial... En canvi, en la crisi actual sí que hi veig paral·lels tant amb Itàlia com amb França. Estem en una crisi de la democràcia representativa a Europa que es manifesta

JOSEP MARIA CARBONELL:

“LA CRISI INSTITUCIONAL DE LA POLÍTICA DEMOCRÀTICA TÉ UNA ARREL IMPORTANT EN EL MODEL DE DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC QUE HEM VISCUT”

de formes diferents i amb més o menys intensitat, però que guarden relació. Aquí fem una crítica a la Transició i els que l’hem viscut sabem el punt des d’on l’arrencàvem i sempre l’hem considerat beneficiosa, però és cert que en aquell moment es va haver de comprar un model que ja donava símptomes de crisi. En els anys 78, 79 i 80 adoptem el model de partits i democràcia parlamentària, i ja hi havia autors que alertaven que aquest model no acabava de funcionar. Vam comprar un model una mica antiquat ja aleshores.

J.M.C.: Però hi havia altres models per comprar?

J.M.V.: No, no n’hi havia cap altre. Vam acabar abraçant el model que hi havia, i les possibilitats realistes que teníem eren només la democràcia parlamentària i respectar el benestar, el capitalisme regulat i una constitució que preveia una economia social de mercat. I amb allò hem anat tirant però d’una forma cada cop més insatisfactòria. Hi ha uns vicis interns en el model que s’han manifestat. Jo no comparteixo la idea que, passada la crisi econòmica i social, el model polític es recompondrà. Crec que la crisi deixa un impacte, uns estralls i un paisatge en ruïnes no solament econòmic sinó també en termes de pautes de socialització que farà que les generacions que l’han viscut no reaccionin de la mateixa manera que van reaccionar les generacions que van viure la Transició o la Guerra Civil o la República. Per a ells, és diferent l’impacte

JOSEP MARIA VALLÈS:

“LA CRISI DEIXA UN IMPACTE, UNS ESTRALLS I UN PAISATGE EN RUÏNES NO SOLAMENT ECONÒMIC SINÓ TAMBÉ EN PAUTES DE SOCIALITZACIÓ”

de la precarietat laboral, del treball pagat amb salaris de pobresa, de la incertesa, dels drets laborals que comencen a ser vistos com un privilegi.

F.S.: Jo crec que a Espanya existeix una cosa molt significativa a la qual no es dóna importància: a diferència de França, la classe treballadora autòctona no s’ha passat a l’extrema dreta. A França sí. I això és una cosa de la qual ens podem sentir orgullosos.

J.M.V.: Això és un mèrit del PP perquè va ser capaç de xuclar una capa sociològicament molt de dretes i la va integrar en aquest partit que coneixem ara. I és cert que és una característica positiva, però no oblidem que en el PP es manifesta de tant en tant aquesta inclinació.

J.M.C.: Entenc, doncs, pel que dieu, que la crisi institucional de la política democràtica té una arrel important en el model de desenvolupament econòmic que hem viscut, és a dir, un capitalisme menys regulat que comporta una liberalització de serveis i un cert desmantellament del que havia estat l’estat del benestar.

J.M.V.: Quan Aristòtil es refereix al model polític que funciona bé diu que és aquell en què la riquesa i la propietat estan ben repartides, perquè els rics ni saben ni volen obeir i els pobres adopten posicions massa submises. Si no hi ha una equiparació relativa de re-

cursos socioeconòmics, el sistema no s’aguanta. I jo crec que estem justament aquí: en termes europeus, fins als anys 60 havíem anat cap a una equiparació relativa de recursos i a partir d’un determinat moment comença a establir-se aquesta esclatxa de desigualtat que és el que provoca la inestabilitat de les institucions de la democràcia representativa.

JOSEP MARIA VALLÈS:
“LA FUNCIO DEL PARLAMENT EN UNA SOCIETAT COM LA NOSTRA ÉS CONTROLAR QUE EL GOVERN HA FET EL QUE VA DIR QUE FARIA, I NO INTENTAR QUE FACI EL QUE LI AGRADARIA AL PARLAMENT”

J.M.C.: Una de les primeres raons d’aquesta crisi és precisament el desenvolupament del model econòmic a Europa en els darrers 25 anys. Gradualment, podem veure com la separació entre rics i pobres augmenta notablement des de la Gran Bretanya a Espanya o Itàlia. També, però, jo voldria analitzar els mecanismes de la democràcia parlamentària. Són millorables? I, si ho són, quines haurien de ser les mesures a prendre? Des del sistema electoral, el Parlament, el poder executiu, el judicial? Quines haurien de ser les prioritats en aquest procés de reforma per millorar la democràcia parlamentària?

F.S.: Jo intueixo que hi ha un problema de percepció externa. La percepció que pot tenir qualsevol persona sobre el que passa dins del Parlament és misteriosa. Té un punt enigmàtic. Per no parlar del funcionament del sistema judicial. Jo crec que hi ha un punt estructural: hi ha aspectes que es poden millorar perquè la llei electoral és manifestament millorable o perquè un Parlament no ha de millorar només a base de comissions. Però també hi ha una qüestió perceptiva: a mi em fa la impressió que la tendència ha estat a la informalitat, que la gent es tregui la corbata en el Parlament. Hauriem d’aprendre dels anglesos i, en aquest cas, acceptar que l’autoritat s’ha de revestir d’una certa dignitat, però no per subratllar el punt autoritari, sinó per allò que Montaigne anomenava la “mística de la llei”. És a dir, la gent obeeix la llei perquè existeix una mística. I jo crec que com més informal s’ha fet una institució, menys credibilitat ha acabat tenint.

J.M.C.: Si volem un Parlament que representi menys els partits i més la gent i en què el diputat tingui con-

tacte amb el ciutadà, hem d’anar cap a circumscripcions uninominals. Però per evitar les conseqüències negatives del model britànic o americà, crec que el camí és anar cap al model francès, és a dir, en què s’elegeixi un candidat a cada circumscripció. Per exemple, el districte de Ciutat Vella elegiria el seu propi representant. Crec que hauriem de tenir un Parlament més representatiu de la gent, amb un diputat que cuidés dels seus representants i que fes d’intermediari entre els representats i els poder polítics. D’altra banda, si féssim una reforma electoral, quin sistema triaríem?

J.M.V.: Jo no començaria mai pel sistema electoral. La pregunta no és com elegim uns representants sinó quina funció volem que facin i com volem que la facin i, en funció del que volem que facin, aleshores els elegirem d’una manera o una altra. Jo crec que la funció del Parlament en una societat com la nostra és controlar que el Govern ha fet el que va dir que faria, i no intentar que faci el que li agradaria al Parlament. Si el Govern té majoria, té un mandat per fer un programa, i el que cal és controlar si està complint el que va dir que faria. Totes aquestes mocions i declaracions parlamentàries que s’aproven comporten hores i hores de transaccions, debats, esmenes i votacions, i no serveixen per a res. Quin Parlament imagino? Un amb pocs diputats però ben dotat d’experts tècnics al servei dels diputats i molt ben dotat en sistemes d’informació *online* amb allò que està fent el Govern. I, a partir d’aquí, controlar que compleixen el que van prometre.

F.S.: Crec que, en cas que fos així, tots els líders dels partits dirien “el meu programa electoral diu que us farem feliços i repartirem les coses millor”. És a dir, en un context així, tot els partits, per un mínim d’astúcia, farien programes electorals d’una vaguetat extraordinària perquè no els poguessin retreure que no han fet el que havien promès...

J.M.C.: Josep Maria, em fa l’efecte que tu parles molt des d’un Parlament petit amb poques competències reals. Però pensa en un Parlament amb plenes competències que té com a funció de legislar però, a més, representar la gent. El Parlament ha de tenir cura de la gent que l’ha votat. Si un diputat és elegit pels ciutadans, ha de retre comptes del que ha fet per aquesta gent.

J.M.V.: D’acord, depurem el discurs. El Parlament català, òbviament, s’esforça per trobar espais per legislar, però fins i tot els parlaments estatals d’avui dia han perdut capacitat de legislació. I això és el que em porta a dir el que dic. Donem capacitat sobretot de control sobre compliment de decisions promeses o compromeses però no pretenguem donar-los intervenció en allò que avui ja no poden fer. Quan es demana un diputat de districte més proper al ciutadà, cal evitar pensar en termes localistes. Això funciona on el govern local és molt feble. A Anglaterra, per exemple, amb un govern local feble perquè és un estat completament centralitzat, o a França, on ha funcionat històricament la figura d’alcalde diputat, perquè l’alcalde és el diputat i el diputat és l’alcalde. Atenció a convertir el Parlament en un “consell d’alcaldes”. Crec que a un parlament nacional li corresponen eines i instruments d’avaluació de les polítiques públiques d’interès general.

F.S.: Només un matis. També es pot mirar al revés, això, i veure que aquí hi ha una sobretendència dels governs municipals a fer legislacions i a transformar la

declaració universal dels drets humans. Dos exemples. Fa poc a Manresa es van posar a parlar sobre la menstruació. A banda de grotesc, mostra fins a quin punt el poder municipal aquí moltes vegades està sobrelegitimats per ell mateix. És a dir, hi ha com una mena de superioritat moral del poder local, del poder municipal, amb relació als altres poders. Jo no crec que hagi de ser l’ajuntament de Barcelona qui obri el debat sobre la monarquia i la república.

JOSEP MARIA CARBONELL:
“NO CREC QUE HI HAGI MÉS CORRUPCIÓ QUE ABANS. EL QUE SÍ QUE TENIM ÉS UNA TRANSPARÈNCIA I MECANISMES DE CONTROL SUPERIORS”

J.M.V.: Però aquest és un altre problema. Quin és l’àmbit que reconeixem en el poder de l’autonomia municipal? L’esquerra, en tota la lluita del segle XIX, entre progressistes i conservadors, una de les banderes que té és la de l’autonomia municipal. Si s’usa bé o no, seria una altra cosa.

J.M.C.: Un altre tema que tenim sobre la taula és la corrupció. Jo no crec que n’hi hagi més que abans. El que sí que tenim és una transparència i uns mecanismes de control superiors. Com veieu vosaltres aquest tema?

F.S.: Jo el que faria, encara que soni lleig, és relativitzar-ho en aquesta direcció que ara apuntaves. Hi ha gent que pensa que en l'època del franquisme no hi havia corrupció, però el fet és que n'hi havia molta més, el que passa és que no sortia a la llum. Associar la democràcia a la corrupció és un mal negoci i molt perillós. El problema és com fer entendre a la gent que el discurs de l'augment de la corrupció potencia el descrèdit de les institucions polítiques i de la mateixa democràcia. La gent ha d'entendre que ara veiem coses que abans no vèiem però no per això hem de pensar que la democràcia parlamentària sigui intrínsecament corrupta, perquè era molt més corrupta la dictadura.

FERRAN SÁEZ:

“HI HA GENT QUE PENSA QUE EN L'ÈPOCA DEL FRANQUISME NO HI HAVIA CORRUPCIÓ, PERÒ EL FET ÉS QUE N'HI HAVIA MOLTA MÉS, EL QUE PASSA ÉS QUE NO SORTIA A LA LLUM”

J.M.V.: Fins i tot, en algun moment ens podem preguntar per què, si més o menys tothom diu ara que ja ho sabia, ens escandalitzem tant i abans no ho fèiem? Per exemple, a l'època del govern de Pujol, molta gent deia que sabia que els fills anaven amb comissió, però la diferència és que abans la gent no s'escandalitzava. Es tendia a donar-ho relativament per tolerable i, en canvi, ara ens entra l'escrúpol extraordinàriament social. Compartim que la corrupció no és sistèmica en aquest país si ho compares amb aquests països que has d'anar pagant a tothom per poder obtenir una plaça a l'escola o un servei a l'hospital. Dic que no és sistèmica. Sí que convé augmentar el control i la transparència de l'acció pública. És veritat que ja es treballa amb temes de claredat en les transaccions públiques i en els patrimonis dels polítics, però s'ha d'avançar més. I també també s'hauria de guanyar en diligència judicial quan s'hagin iniciat processos de corrupció, perquè si hi ha retard en el procés es perd l'efecte exemplar de l'administració de justícia.

J.M.C.: Cal obligar el poder polític a ser més transparent, però també penso que hem d'exigir transparència a determinats poders privats que tenen molta incidència en l'esfera pública, com per exemple els mitjans de comunicació, la banca o les companyies de serveis. Passem a un altre tema. Una de les paradoxes que viu el món de la comunicació és que ara, com mai, la humanitat té la

possibilitat de crear finestres de comunicació, però els estudis posen de manifest que mai com ara s'ha produït una concentració de mitjans, sobretot pel que fa als continguts de *prime time*, és a dir, els informatius que arriben a la gran part de l'opinió pública. Això ens porta a preguntar-nos si és necessària una regulació que tingui en compte la concentració de la propietat dels mitjans, l'accés a l'esfera pública o el millor és deixar que s'autoreguli?

F.S.: Crec que on s'ha de posar la lupa no és en l'espai de la informació, sinó en el de la ficció. El que realment té una major influència no són els telenotícies sinó els serials. Per exemple, en la normalització i acceptació social del col·lectiu de gais i lesbianes, pesa més que en un serial surti un personatge gai, que és un bon jan i que no enganya ningú, que no pas que en un telediar et donin dades sobre aquest tipus de qüestions. El problema és com, a partir de la diagnosi, es combaten estereotips negatius i distorsions majúscules. Això és política pura. Forma un tot, perquè hi ha una cosa que per a mi és important: abans de les ideologies hi ha un territori enigmàtic, que es diu mentalitat. La mentalitat ni es crea ni es destrueix, sinó que només es transforma, però ningú sap exactament com. Aquestes coses generen mentalitat i a partir d'aquesta mentalitat es desprenen conductes econòmiques, etc.

J.M.V.: Sóc molt crític amb els mitjans, tant amb els públics com els privats, i per desgràcia no tinc solució. L'autoregulació és un fracàs total. No es pot deixar que els mateixos protagonistes i professionals s'autoregulin. Hem d'admetre que hem fracassat i que els mitjans públics són partidistes i manipuladors, tant els estatals com els autonòmics, i ho són tant en les notícies com en altres tipus de programes. Quan parlem de la manca de qualitat del sistema institucional de la democràcia, els mitjans de comunicació en formen part, no són una cosa externa al sistema polític. Sobre les diferències entre els nous i els vells mitjans, no ho tinc tan clar. Hi ha canvis importants d'hàbit en la manera d'informar-se per part de les noves generacions i no em queda clar si els defectes vells de la comunicació política es traslladen als nous mecanismes de comunicació, o si els eliminen i els substitueixen per d'altres.

J.M.C.: Això ens du a preguntar-nos si podem parlar d'una nova manera de fer política. Hi ha partits nous, com Barcelona en Comú, en què la relació entre els polítics i els seus electors principalment es troba a la xarxa i és

allà on troben la seva interrelació. Podem dir que Podem o Barcelona en Comú representen una nova forma de fer política?

F.S.: Que és una novetat resulta evident. També ho és la forma amb què s'han expandit i també amb la qual s'han generat els lideratges. Pablo Iglesias s'ha fet el seu nom a través de La Sexta, però no només allà, sinó també a les xarxes socials. Ara bé, si ens fixem amb el que programàticament diu Podem o altres grups d'aquesta nova esquerra i ho comparem amb idees de la dècada dels 70, s'arriba a la paradoxa que aquesta nova política es basa en unes idees que avui en dia haurien de semblar obsoletes. L'esquerra alternativa que surt a finals dels 70, i que alguns van qualificar d'estetització de la política, ha tornat a sorgir de partits com Podem. No per figures com Pablo Iglesias, sinó per la centralitat del gest amb relació al programa. Em dona la impressió, quan veig la diputada Carolina Bescansa amb el nen petit al Parlament o Pablo Iglesias i Xavier Domènech fent-se un petó al Parlament, que aquella gestualitat de la vella política dels anys 70, no la que es vivia aquí precisament, sinó la que es vivia en aquell moment a Europa, ha ressorgit. L'estetització de la política ha tornat per aquesta via probablement perquè la majoria d'aquests nois són fills de la generació que va protagonitzar la política de finals dels 70. La nova política voldria dir, per exemple, prescindir completament dels conceptes de dreta i esquerra i jo diria que l'actualment anomenada nova política no en prescindeix.

J.M.V.: Tot i això, es tracta d'una gestualitat diferent de la de l'època de finals dels 70. Avui veiem que aquesta gestualitat s'ha traslladat a les institucions i això ja és diferent. A més dels gestos, hi ha elements centrals en el plantejament més programàtic. En l'àmbit polític, pretenen més intervenció de la ciutadania i desconfien més de la representació. En l'àmbit econòmic afirmen

que entre la intervenció clàssica del sector públic i la privada del mercat i del benefici hi ha l'espai del comú que se situa en un terreny intermedi, on la ciutadania pot resoldre els problemes per la via de l'economia cooperativa, del tractament de la cura organitzada de forma ciutadana, etc. No creuen en allò mercantil o, si

JOSEP MARIA VALLÈS:

“EL GOVERN DELS COMUNS I LA GESTIÓ DELS COMUNS S'HA ELABORAT UNA MICA PERÒ ENCARA ESTÀ EN FASE D'EXPLORACIÓ PRÀCTICA”

més no, que no resol tots els problemes, però tampoc que la intervenció regularitzadora estatal, com s'havien pensat en un inici, seria el secret per resoldre-ho tot. El govern dels comuns i la gestió dels comuns s'ha elaborat una mica però encara està en fase d'exploració pràctica. Així, doncs, no podríem parlar d'una nova manera de fer política, sinó que no es renuncia a estar a les institucions per fer el que es pugui fer des de dins i no es renuncia a estar al carrer quan pensen que és el que convé. Això és, si més no, el que procuren fer, ara bé, és massa aviat per saber si funcionarà. Personalment, he donat suport a aquesta opció perquè penso que val la pena explorar-ho. A més, recordem que el nivell de perplexitat general no es redueix només a l'ajuntament de Barcelona o al Parlament de Catalunya: el desconcert és a nivell europeu, per no parlar d'Amèrica. Les formes de la socialdemocràcia i de la democràcia parlamentària estan molt desgastades; el capitalisme financer ens ha portat socialment i econòmicament fins on som ara. Cap a on hem d'anar? Jo no tinc la resposta, però sí que sé que seguint el que hem fet fins ara no ens en sortim.

Mai com ara l'esport havia envaït tants àmbits de la nostra societat. L'esport és un dels nostres principals valors socials i culturals i es projecta poderosament sobre qualsevol activitat humana. No sempre ha estat així, però. L'activitat física ha superat diferents etapes i ha passat de ser una pràctica reservada a unes determinades elits, rígidament regulada, a traspasar totes les classes socials.

“ESPORT I POLÍTICA SÓN INDESTRIBLES”

Entrevista al Dr. Xavier Pujadas, investigador de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna-URL

Text: Francesc Viadel
Fotografies: Esperanza Maestro

Els grans esdeveniments esportius han estat també el motor de moltes transformacions urbanes que han comportat canvis en la manera de practicar l'esport i, alhora, canvis socials i econòmics. La relació entre l'esport i la societat, la seva evolució històrica, són els àmbits que han centrat l'activitat investigadora del doctor en Història Contemporània Xavier Pujadas i Martí (Barcelona, 1964). Especialitzat en la història social de la Catalunya dels anys trenta i la Guerra Civil, així com en la història social i cultural de l'esport, actualment ocupa el càrrec de vicedegà de Postgrau i Recerca de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i l'Esport Blanquerna-URL. Dirigeix també el Grup de Recerca i Innovació sobre Esport i Societat (GRIES), que actualment treballa, entre altres projectes, en una investigació sobre com han afectat els processos de transformació i regeneració de les riberes urbanes de diverses ciutats com Barcelona, Bilbao o Nova York en les pràctiques culturals i esportives.

S'acaba d'estrenar la pel·lícula *Race*, traduïda aquí com *L'heroi de Berlín*. Un film sobre Jesse Owens, l'atleta que va guanyar les olimpíades de Hitler. Encara ens fascinen d'una manera poderosa aquests esportistes del passat... Owens continua sent tot un símbol.

Sí, els esportistes tenen aquesta capacitat de fascinació. Són petits o grans herois. En aquest cas, es barreja la força de la capacitat d'atracció de l'esportista amb el tema racial i el del Tercer Reich que ha fet que Owens hagi estat sempre un personatge molt recordat, l'únic pràcticament des dels Jocs Olímpics de 1936. Aquells Jocs de Berlín sempre han fascinat perquè van ser els primers grans jocs també des del punt de vista comuni-

“ESTUDIEM QUÈ PASSA AMB LES ACTIVITATS DE LLEURE I ESPORTIVES EN CIUTATS COSTANERES QUE HAN TINGUT UNA TRANSFORMACIÓ URBANÍSTICA DESPRÉS D’UN GRAN ESDEVENIMENT ESPORTIU”

catiú, amb permís dels de Los Angeles de 1932. La figura d’Owens, amb totes les medalles que va guanyar i el menyspreu que li va fer Hitler negant-li la salutació, li van proporcionar una aura. També hi hagué altres personatges com Joe Louis, boxejador de color que el 1937 va prendre el títol de campió mundial dels pesos pesants a l’alemany Max Schmeling.

Al capdavant, Owens encarna el triomf de la democràcia i el descrèdit del feixisme racista. Hi ha tota una narrativa important sobre aquests esportistes de color dels anys trenta que juguen aquest paper, però que alhora pateixen també la discriminació racial en el seu propi país. És un tema molt interessant.

El grup de recerca que dirigeix es troba ara mateix investigant com han afectat determinats esdeveniments esportius en ciutats costaneres com València, Barcelona, Bilbao o Nova York les pràctiques socials de l’esport. Van detectar un aspecte que unia el territori amb la pràctica de l’activitat física o, encara, altres de caràcter cultural com era en el cas de la ria de Bilbao, el front marítim de Barcelona o el de Brooklyn. Estudiem què passa amb les activitats de lleure i esportives en ciutats costaneres que han

tingut una transformació urbanística després d’un gran esdeveniment esportiu o per altres motius, l’impacte social sobre aquestes activitats físiques en aquests espais transformats.

Unes transformacions que no sempre tenen un impacte positiu en la població. Sovint ens trobem en àrees de la ciutat que pateixen un procés de gentrificació, com sembla que passa ara mateix a Poblenou...

Sí, efectivament, aquestes transformacions sempre tenen dues cares. Una de positiva com és la de passar d’un espai que estava deteriorat a un de més ordenat, atractiu per a activitats comercials, econòmiques, turístiques... Concretament, en el cas de Barcelona, penso que es pot afirmar que l’explosió turística després del 92 té a veure justament amb l’afiorament de l’espai marítim, de la platja. És cert que també hi pot haver un impacte negatiu com el de la gentrificació. La transformació d’aquests espais obliga molta gent a anar-se’n a causa d’un encariment de la vida. En la nostra recerca ens interessa molt veure si el tipus d’activitats físiques tenen també un impacte en el territori, en la vida de les persones que l’habiten. Veure quins comerços, per exemple, s’obren en funció de la pràctica de determinats esports o bé si determinat tipus de turisme es desplaça fins a aquests espais per practicar un determinat esport; quina és l’afectació que se’n deriva; si hi ha una intervenció de l’administració per prestar servei a una determinada pràctica. Apareixen, per exemple, noves activitats com ara el *kitesurf*, que substitueixen el *footing* o *jogging*, i al voltant d’aquesta activitat es produeix un impacte en el territori, en el teixit social, comercial...

En quin punt estan de la investigació?

En el cas concret de Barcelona ja comptem amb un primer treball de camp important, realitzat a partir d’entrevistes i de l’observació. Ara n’elaborem els resultats. Hem parcel·lat tot el front marítim de la ciutat en diverses àrees. Primer hem estudiat el context, el flux de mobilitat, per veure si aquesta és una activitat que està centrada en aquest espai o si bé atreu gent d’altres punts de la ciutat. Mirem també quins són el tipus d’activitats que es fan. S’hi constata una gran activitat, molt diversa, que es divideix entre la que es practica al passeig i la que té lloc a la sorra o al mar. Actualment ja estem replicant l’estudi a Bilbao i València.

Són activitats, entenc, molt vinculades a tota una nova cultura, la del culte al cos, la vida saludable, l’oci...

Durant les darreres dècades la societat ha girat molt cap a l’oci, cap a les activitats físiques que en aquests moments canvien també a causa de la influència de les noves tecnologies. Potser abordarem dins del nostre projecte la investigació de la utilització d’aquestes a l’hora de fer activitat física en entorns urbans com els que estudiem. Unes tecnologies molt vinculades també al concepte de les *smart cities*, un aspecte que també ens interessa molt dins d’aquest interès per la relació de les transformacions urbanes i l’esport.

Mai com ara ha estat tan important l’esport com a pràctica social.

Sí, tot i que la gent sovint fa activitat física de manera improvisada, sense una consciència clara. Les noves tecnologies ens poden ajudar a fer-ho millor, a treure’n més profit des d’un punt de vista de la manera de relacionar-nos socialment, de la salut.

Els darrers anys hem vist com sorgeixen activitats físiques totalment noves que tampoc no sabia dir si es podrien qualificar d’esports i que susciten una gran curiositat per part dels mitjans de comunicació. A què obeeix aquest comportament, aquesta creativitat?

Hi ha una confluència de factors. El primer és estructural i té a veure amb el procés d’obertura de les activitats físiques que s’ha produït durant els darrers trenta o trenta-cinc anys. Al llarg del segle XX la pràctica de l’atletisme estava comple-

tament reglada, circumscrita a un espai, a uns temps i uns límits especials. A final del segle, la tendència és deslocalitzar aquestes pràctiques, reduir-ne les limitacions i convertir l’atletisme en una pràctica més lliure. A partir dels vuitanta, les estadístiques d’algunes federacions que hem estudiat expliquen que no és que baixi el nombre de persones que fan atletisme sinó que ho fa el de les que el practiquen de manera regulada. Canvia el concepte al canviar la manera d’enfocar l’activitat. Si al llarg del segle XX busquem en els diccionaris les definicions d’esport, veurem com aquestes han anat canviant. Després hi ha, també, un fenomen econòmic. En la mesura que apareix una demanda sorgeix una indústria.

És la democratització de la pràctica de l’esport.

Sens dubte, i aquest és el fenomen de fons, el més interessant per a un historiador de l’esport. A la primera meitat del segle XX hi ha hagut un gran creixement de l’esport com a espectacle i un lleuger increment amb relació a la seva pràctica. Són dues línies que van separades. La de l’espectacle puja molt: és el boom de la boxa, el futbol, el beisbol, etc., que es correspon al període posterior a la Primera Guerra Mundial. En canvi, la pràctica es mantenia estancada perquè era una cosa sobretot dels sectors benestants, d’aquells que tenien més temps i que no eren assalariats sense vacances. Des de 1945 hi ha més gent que fa esport i també més interès per l’esport espectacle. A finals del segle XX la pràctica esportiva s’obre i es diversifica sense haver de vincular-se necessàriament a institucions, federacions esportives, clubs...

“L’AUGMENT O NO D’UNA DETERMINADA PRÀCTICA ESPORTIVA NO ES POT DESVINCULAR DELS GUSTOS SOCIALS. PERÒ TAMPOC D’ÀMBITS DE PODER COM L’ECONÒMIC, EL DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ...”

Paral·lelament, es dona l’estigmatització de determinats esports. Resulta paradoxal com alguns diaris espanyols renuncien a informar sobre la boxa al considerar-la violenta però, en canvi, donen a la tauromàquia una certa con-

sideració d'esport. Penso també en altres casos, com el de la pilota valenciana, mal vista socialment a l'estar vinculada a les apostes.

Això ha anat passant al llarg de la història de l'esport. L'augment o no d'una determinada pràctica esportiva no es pot desvincular dels gustos socials. Però tampoc de corrents que no tenen a veure només amb el que vol la gent, sinó amb àmbits de poder com l'econòmic, el dels mitjans de comunicació... Certament, s'han vist malament esports com la pilota valenciana i

“EL FRANQUISME NO TAN SOLS VA UTILITZAR L'ESPORT COM A ARMA DE PROPAGANDA I INSTRUMENT DE DOMINI DE LES MASSES SINÓ QUE SE'L VA PRENDRE MOLT SERIOSAMENT EN LA MESURA QUE A PARTIR DE 1939 VA IMITAR ITÀLIA I ALEMANYA”

en alguns moments també el de la boxa per tal com eren pràctiques vinculades a les apostes. És un fet propi del sud d'Europa que no es dona a l'àmbit anglosaxó, on apostar és d'allò més normal. Encara hi ha una altra paradoxa com és que s'ha volgut amagar esports vinculats a les apostes mentre irrompia amb força el fenomen de les apostes per Internet vinculades a l'esport, amb publicitat fins i tot a la televisió. Pel que fa als bous sempre explico que a Anglaterra, el 1835, ja es van promulgar lleis contra el maltractament animal. D'aquí justament l'aparició de les pràctiques esportives en aquell país que substitueixen les pràctiques tradicionals que van començar a ser mal vistes per determinades elits. Val a dir, també, que unes elits hipòcrites, atès que continuaren caçant la guineu o veient bé el fet de pagar a dues persones perquè es colpeguessin la cara. Sigui com sigui, en cosa d'uns cinquanta anys l'esport va substituir l'entreteniment de la gent amb animals.

A quines pràctiques es refereix?

Doncs, per exemple, al *bull-baiting*, que consistia a colpejar amb un bastó un bou. O bé la de lligar un bou a una estaca i deixar anar els gossos, els *bulldogs*, perquè el mosseguessin. A la segona meitat del XIX ho van prohibir i aquí, el 2016, encara s'hi discuteix si bous sí, bous no...

Ha dedicat bona part del seu treball com a investigador a estudiar l'esport durant la II República i la seva vinculació a una societat de masses. Com era?

La República intenta situar l'esport al nivell en què estava als països democràtics europeus més avançats. Una altra cosa és que ho aconseguís. De fet, no va poder entre altres motius per manca de temps, perquè té altres urgències. Una de les primeres mesures que va adoptar va ser abolir la legislació de la dictadura de Primo de Rivera. Amb tot, la República encara estava en la idea que l'esport era una pràctica privada dels ciutadans i, per tant, no afavorí la creació d'infraestructures, la qual va deixar en mans dels ajuntaments. També és veritat que en el conjunt de l'Estat espanyol no hi havia una gran demanda d'activitat esportiva. A Catalunya, al País Valencià una mica, sí que hi havia una important xarxa associativa esportiva. La pràctica esportiva durant aquest període no era fàcil per qüestions socials, per manca d'infraestructures, etc. Pensem que a Barcelona en aquests anys només hi havia l'Estadi de Montjuïc recuperat per l'Ajuntament però gestionat per la Federació d'Atletisme i la piscina descoberta de Montjuïc. No hi ha res més, tot és privat. La liberalització per llei de la creació d'entitats associatives va provocar la proliferació d'aquests i l'inici d'una popularització de la pràctica de l'esport la qual a Catalunya es tenyeix ideològicament de republicanisme. A Barcelona durant aquests anys es creen unes 400 noves entitats esportives amb una vida mitjana irregular. No és una xifra important però sí que té un impacte qualitatiu. S'hi produeix també una internacionalització, l'aparició d'algunes competicions esportives que no existien com ara les primeres curses automobilístiques a Montjuïc. Irromp un moviment popular que barreja l'esport amb la reivindicació antifeixista. A Catalunya tot això culmina amb l'organització de l'Olimpíada Popular a Barcelona de juliol de 1936 que al final no va poder ser. Aquesta olimpíada posava en relleu que hi havia tot un moviment popular, de vegades controlat per la tercera internacional comunista, de vegades no, i que s'utilitzava contra el feixisme. D'altra banda, demostra que a Catalunya hi havia un teixit associatiu esportiu fort fins al punt que és Barcelona la que acull tot aquest moviment internacional de què parlava.

El franquisme va acabar amb tot això. Quin impacte té, per cert, la depuració franquista en l'esport?

El franquisme no tan sols va utilitzar l'esport com a arma de propaganda i instrument de domini de les masses sinó que se'l va prendre molt seriosament en la mesura que a partir de 1939 va imitar Itàlia i Alemanya. A partir de 1943 per llicenciar-se era obligatori aprovar l'educació física, una matèria que estava al mateix nivell de l'educació de l'Espiritu Nacional o de la religió. La dictadura té clara la importància de l'esport com a instrument per controlar les masses i el posa en mans de la Falange. Una altra cosa és que se'n surti atesa la falta de recursos que van tenir per construir grans infraestructures o la manca de capacitat de gestió en comparació a la que tenien els alemanys o els italians. Una prova d'aquesta incapacitat és tots els anys que va mantenir l'esport militaritzat. Sigui com sigui, l'estructura esportiva del franquisme és un calc de la italiana i, en part, de l'alemanya. I com que saben la importància que té, doncs s'ocupen també de depurar, d'apartar els que són desafectes al règim. Hi ha una repressió específica en l'àmbit esportiu, que cal estudiar encara, i que ja es va començar a donar fins i tot abans de la finalització de la guerra civil. El futbol era llavors l'esport més desenvolupat i s'hi van dedicar més a fons, però no va ser l'únic esport.

Estudien també el tema de les dones esportistes durant el franquisme amb la idea de recuperar la memòria històrica d'aquestes dones i analitzar les dificultats de gènere, la pressió social i moral sobre aquestes dones...

És un projecte basat en entrevistes, orientat des de la història oral, liderat per la nostra universitat però que ocupa universitats de vuit comunitats autònomes diferents i que, per tant, abasta tot l'Estat espanyol. Hem entrevistat més de 50 dones, s'ha treballat en grups de discussió... Constatem en una primera etapa que va de la immediata postguerra fins a finals dels anys 50 que les dones estan molt més controlades, tenen més dificultats. I una segona etapa fins al 1975 en què hi ha més possibilitats, en què fins i tot hi ha també una relaxació en qüestions com ara la manera de vestir per fer esport. La dictadura suposa el control de les dones

que fan esport des d'un punt de vista social, moral, cultural i estètic. Per què? Doncs a causa de la ingerència d'una part de l'església, del nacionalcatolicisme. És la gran diferència amb el cas alemany o italià. Hi ha fotos de partits celebrats entre les seleccions femenines d'hoquei de les Hitlerjugend i de la Sección Femenina, on veus les noies formades i que les faldilles d'unes van per damunt del genoll i la de les altres per sota. Allò que expliquen totes aquestes dones és que en aquell temps influïa més l'església que la Sección Femenina.

Per què tanta por encara a Espanya a la memòria històrica?

Hi ha un procés de transició amb unes característiques molt determinades, en què hi ha un pes molt important de determinats sectors com l'exèrcit. No es va tancar bé. Per salut democràtica s'hauria d'abordar aquesta qüestió i acabar amb aquesta por.

Com s'instrumentalitza encara l'esport? Ara mateix vivim a Catalunya una situació política molt determinada que afavoreix aquesta mena d'instrumentalització.

L'esport també és política, una cosa és indestructible de l'altra. De fet, l'esport modern anglès neix com un instrument de control social, pedagògic, a partir d'una moral dominant que vol reproduir-se socialment. No ens ha de sorprendre que es doni aquest binomi en qualsevol manifestació esportiva de caràcter col·lectiu. La instrumentalització sempre hi és, encara que més subtil, en els règims democràtics. Paradoxalment, quan més s'insisteix en la idea de separar l'esport i la política és sota règims no democràtics.

ets PRO TA GO NIS TA

VINE A LES CONFERÈNCIES INFORMATIVES

Psicologia
Logopèdia
Educació Infantil
Educació Primària
Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport

Dijous 30 de juny, 19.00h

Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport
c. Císter, 34. 08022 Barcelona
93 253 30 06
sioefpcee@blanquerna.edu

Infermeria
Fisioteràpia
Nutrició Humana i Dietètica
Farmàcia

Dissabte 2 de juliol, 10.30h

Facultat de Ciències de la Salut
c. Padilla, 326. 08025 Barcelona
93 253 31 27
bsalutsioeinfo@blanquerna.edu

Comunicació Audiovisual
Periodisme i Comunicació Corporativa
Publicitat, Relacions Públiques i Màrqueting
Relacions Internacionals

Dijous 30 de juny, 19.00h

Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals
Plaça Joan Coromines s/n. 08001 Barcelona
93 253 31 42 | 93 253 31 08
infofcc@blanquerna.edu

Blanquerna

UNIVERSITAT RAMON LLULL

bonfutur.com

BON FUTUR

L'ACTUALITAT DE LES FACULTATS BLANQUERNA - UNIVERSITAT RAMON LLULL

Blanquerna estrena l'aula del segle XXI

Es tracta d'un espai que permetrà experimentar noves formes d'ensenyament-aprenentatge

Coincidint amb la Fourth Biennial International Conference of Innovation in Teacher Education within a Global Context que va tenir lloc a Barcelona el passat mes d'abril, la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport va presentar l'aula del segle XXI, un nou espai innovador que permetrà experimentar noves formes d'ensenyament-aprenentatge. El projecte és fruit d'un treball d'equip entre especialistes de la Facultat, el Dr. Paul Resta, catedràtic de la Universitat de Texas i referent mundial en tecnologies de l'educació i la seva aplicació a l'aula, i l'empresa nord-americana Steelcase, especialista en aquest tipus de mobiliari i en crear Active Learning Centers. Es tracta d'un

projecte únic a Espanya que canvia totalment el concepte de classe tradicional i que introdueix canvis tant en el mobiliari i la tecnologia com en el concepte: aporta una total flexibilitat per poder crear espais de tot tipus, classes magistrals, grups reduïts, treball individual o espais diferents dins la mateixa aula.

L'espai físic no ha canviat

El Dr. Paul Resta va relatar, durant la presentació de l'aula, la perplexitat de molts professors quan uns arqueòlegs van trobar uns nous espais –aules– a la Universitat d'Alexandria: "La Universitat d'Alexandria de l'any 450 tenia una aparença molt semblant a la

que ara tenen les nostres aules; l'espai físic no ha canviat, però dissortadament, i tots vostès en són experts, hem après molt de com aprenem les persones i pocs d'aquests resultats es veuen reflectits en les pràctiques a l'aula. Els professors parlem de fer que els alumnes construeixin el coneixement, que facin treball col·laboratiu, sovint que siguin emprenedors, però tot això és difícil d'aconseguir quan disposem d'aules amb taules fixes i una aula amb una sola part frontal. Fa que sigui pràcticament impossible aconseguir-ho."

Treball cooperatiu i tecnologies

El Dr. Resta va defensar també les classes magistrals: "Són adequades per divulgar informació, i aquesta és una manera molt convenient de fer-ho, però ara sabem que, en termes d'aprenentatge real, vostès volen que els alumnes s'impliquin i treballin en equips. I, per això, podem agafar aquesta aula i en menys d'un minut podríem reconfigurar-la de dalt a baix i aconseguir espais per treballar en equip, per tota la sala. Així doncs, la característica més important de l'Aula del Segle XXI és la flexibilitat"

Des del punt de vista tècnic, l'aula té els punts d'alimentació elèctrica a terra, perquè "ha d'integrar tecnologia, i els alumnes la porten amb ells. Ara l'han de connectar, com poden, en algun lloc de la paret. D'aquesta manera, sigui quina sigui la configuració que utilitzin, els estudiants tenen accés a un punt d'alimentació, real-

ment ho necessiten. Per tant, flexibilitat, accés a la tecnologia... i encara un altre aspecte: una cosa que ara coneixem és que la tecnologia canvia de manera exponencial. Aquesta aula té la capacitat d'adaptar-se a futures generacions tecnològiques, les noves eines tecnològiques del futur". I, finalment, va explicar que els alumnes que vénen a les universitats avui dia van néixer als anys 80 i 90, "i aquesta generació d'alumnes no espera arribar a una aula i ser uns simples espectadors passius que escolten algú que els transmet una informació. Ara bé, si disposem d'un entorn que sigui capaç d'implicar-los i aconsegueixi que treballin per tal que ells mateixos produeixin el seu propi coneixement, aquesta és una situació totalment diferent".

El degà de la Facultat, Dr. Josep Gallifa, va explicar que l'aula "és un espai que ens permetrà anar experimentant per definir progressivament com han de ser els espais d'ensenyament i aprenentatge universitari en el futur". I no només des del punt de vista de la tecnologia sinó del treball cooperatiu, del diàleg. Una frase del mestre Ramon Llull presideix aquesta aula: "En el diàleg, qui reconeix la veritat no és vençut, sinó que aprèn", una afirmació, va dir el degà, que ens recorda que, "encara que l'espai és molt important en aquesta aula, també s'ha de considerar la dimensió del temps, de la història, la importància del diàleg. Aquesta frase de Ramon Llull ens recorda la continuïtat del seu mestratge, la nostra identitat".

Tres noves simultaneïtats d'estudis per al curs 2016-17

Blanquerna-URL és actualment la primera universitat a Catalunya que ofereix la possibilitat de fer la simultaneïtat dels graus en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport (CAFE) i Nutrició Humana i Dietètica, així com CAFE i Infermeria. L'estudiant, quan finalitza la primera carrera, obté el títol oficial que li permet inserir-se al món laboral mentre acaba de cursar la segona titulació. Aquesta és la diferència entre simultanejar estudis i la doble titulació. Aquesta última té un sol pla d'estudis que es va cursant al llarg de 5 o 6 anys acadèmics i, fins que no acaba tot l'itinerari, no obté la titulació oficial.

La simultaneïtat d'estudis que ofereix Blanquerna-URL proposa una formació més completa ja que es desenvolupa una major capacitat per resoldre aspectes de l'entorn professional des d'una perspectiva més crítica i creativa. El fet de cursar dos graus de forma simultània també multiplica les opcions de sortides laborals quan es finalitzen els estudis per l'adquisició de coneixements i habilitats en dues àrees diferents però alhora relacionades.

Una característica de la simultaneïtat que s'ofereix és que aquesta no es comença a primer curs sinó que l'estudiant inicia un grau (que cursarà segons el pla d'estudis establert en 4 anys acadèmics) i, a partir del segon o del tercer any (en funció del grau escollit), pot començar a cursar la segona titulació de forma simultània, amb un

itinerari d'assignatures adaptat i amb el reconeixement corresponent de crèdits.

En el cas de Blanquerna-URL, els grans àmbits que es poden combinar són: Salut (amb els Graus en Infermeria, Fisioteràpia, Nutrició Humana i Dietètica, i Farmàcia) i Activitat Física (Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport -CAFE-).

Segones titulacions

D'altra banda, Blanquerna-URL ofereix també la possibilitat de cursar una segona titulació, com en el cas dels graus en Comunicació Audiovisual, Periodisme i Comunicació Corporativa, Publicitat, Relacions Públiques i Màrqueting. Això vol dir que una vegada obtingut el títol d'un grau es pot cursar, en un any més, una segona titulació. També es pot fer en el cas d'Educació Infantil i Educació Primària. En el grau en Relacions Internacionals es pot fer en dos anys qualsevol dels tres graus en Comunicació.

Els graus que es poden cursar simultàniament:

- CAFE + Nutrició
- CAFE + Fisioteràpia
- CAFE + Infermeria
- Fisioteràpia + Nutrició
- Fisioteràpia + Infermeria
- Nutrició + Fisioteràpia
- Nutrició + Infermeria
- Farmàcia (Blanquerna-IQS) + Nutrició
- Infermeria + Fisioteràpia
- Infermeria + Nutrició

Es gradua la primera promoció d'estudiants del Grau en Relacions Internacionals

El dissabte 11 de juny, a la basílica de Santa Maria del Mar, tindrà lloc l'acte de graduació de la primera promoció d'estudiants del Grau en Relacions Internacionals de Blanquerna-URL i la 19a promoció d'estudiants de Comunicació. A Catalunya, el Grau en Relacions Internacionals només s'imparteix a Blanquerna-URL i forma professionals investigadors en tres àmbits concrets: la política exterior, l'economia internacional i la comunicació internacional.

La periodista Cristina Gallach serà la padrina de promoció d'aquests professionals. Amb una llarga trajectòria en el món periodístic i en la gestió de la política europea, és des del 2014 la responsable del Departament de Comunicació de les Nacions Unides. Gallach ha exercit durant molts anys de corresponsal de l'agència Efe a Brussel·les i Moscou, a més de ser portaveu de Javier Solana quan aquest era secretari general de l'OTAN.

Blanquerna-URL impulsa la creació d'un Centre d'Alt Rendiment Creatiu

La Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna-URL ha signat un conveni amb la Barcelona School of Creativity per impulsar la creació del que serà el primer Centre d'Alt Rendiment Creatiu. La Barcelona School of Creativity té com a objectiu la formació de persones en àmbits relacionats amb la creativitat aplicada a diferents professions, especialment la creativitat publicitària. Blanquerna i la Barcelona School of Creativity comparteixen la importància de la pràctica del desenvolupament creatiu dels estudiants, perquè entenen la creativitat com a motor de la innovació, de l'evolució cultural, social i econòmica, en un entorn que avui és complex i canviant.

“Els farmacèutics catalans són capdavanter en el desenvolupament de nous serveis professionals”

Text:
Enric Fàbregas

Fotografia:
Pere Virgili

Pilar Gascón és Doctora en Farmàcia, membre de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Barcelona, secretària de la Junta del Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya i professora del Grau en Farmàcia que imparteixen IQS i Blanquerna-URL. Ha dedicat bona part de la seva tasca professional a la recerca i innovació farmacèutica de nous serveis assistencials que amplien les competències dels nous graduats en Farmàcia, una visió innovadora que s’ha inclòs en el programa formatiu del grau que des de fa tres anys ofereix la URL.

Quines característiques conformen el farmacèutic del segle XXI?

Abans es coneixia el farmacèutic com el preparador dels medicaments i ara, en canvi, és la indústria farmacèutica qui els elabora. Això va suposar un punt d’inflexió en la història dels farmacèutics ja que alguns van optar per traslladar-se al sector industrial i alguns altres van optar pel rol tradicional del farmacèutic que disposava d’una farmàcia. Aquesta farmàcia a peu de carrer, que tècnicament anomenem farmàcia comunitària, va adquirir un rol únicament de dispensació.

Es tracta d’un rol que a primer cop d’ull sembla molt bàsic. L’hem menystingut?

Per descomptat que sí. Hem d’entendre el rol del dispensador com que hi ha un professional sanitari, amb una màxima qualificació pel que fa al coneixement dels medicaments, que pot informar sobre qualsevol fàrmac que dispensi a un usuari. A més, és especialment significat que el medicament continua dispensant-se únicament en un establiment sanitari com és la farmàcia. I cada cop adquireix més responsabilitat per tal que aquell medicament que dispensa, tant si ha estat prescrit per un metge com si l’aconsella el mateix farmacèutic ja que no requereix recepta mèdica, efectui en el pacient els màxims beneficis possibles.

Abans només es dispensaven fàrmacs i ara s’ofereixen nous serveis.

Convé diferenciar els serveis en dos grups: els serveis estrictament lligats al medicament i les activitats no vinculades als fàrmacs que són fruit de la implicació del farmacèutic que, aprofitant la gran accessibilitat que té el ciutadà, tracten d’afavorir la prevenció i detecció precoç de determinades malalties que els pacients aparentment sans poden albergar de manera latent.

Quants farmacèutics hi ha per farmàcia?

Cada farmàcia comunitària catalana té una mitjana de 2,5 farmacèutics, comptant el titular. En els últims 20 anys hi ha hagut un gran canvi qualitatiu ja que ha augmentat notablement el nombre de farmacèutics per farmàcia. Seguint aquesta tendència creixent, si bé és veritat que la crisi l’ha atenuat, el nombre de farmacèutics segueix augmentant.

Per tant, no té sentit dir que el sector farmacèutic s’ha estancat.

Absolutament no. És veritat que ha passat per uns moments difícils com a conseqüència de la crisi, però tenim molt camp per recórrer encara. El medicament continua sent essencial. És necessari que, ja sigui la indústria com els estaments oficials, continuïn investigant per treure nous fàrmacs per patologies que encara no són curables. En els últims anys s’ha aconseguit cronificar malalties que abans duïen a una mort assegurada. La recerca de nous fàrmacs està molt lluny de l’estancament. Pel que fa al vessant assistencial, encara hi ha un gran camí per recórrer. Hem de ser conscients que cada dia passen per les farmàcies catalanes prop de mig milió de persones, la qual cosa posa en evidència que infrautilitzem els farmacèutics en la labor d’optimització de la farmacoteràpia.

Quines expectatives professionals pot tenir un estudiant de Farmàcia avui en dia?

Principalment diferenciem dues vies: la del farmacèutic integrat en la indústria i que, per tant, està dedicat a la recerca i al desenvolupament de nous fàrmacs; i la del farmacèutic assistencial, que ofereix una atenció continuada cap als pacients i, alhora, vetlla perquè els medicaments que ja han estat investigats, testats i desenvolupats tinguin el màxim benefici per al ciutadà.

Hem tractat el vessant industrial i l’assistencial. I la recerca?

Avui en dia la recerca està integrada o a la indústria, amb programes de desenvolupament de nous fàrmacs o, cada cop més, a la recerca de noves formes d’entendre la pràctica farmacèutica, que entraria dins del camp del farmacèutic assistencial, com per exemple el desenvolupament de tesis doctorals i l’elaboració de nous assajos clínics per determinar la possibilitat d’oferir nous serveis als ciutadans, així com l’avaluació de serveis que s’han instaurat recentment, com el programa de cribratge del càncer de colon.

En la mesura que es recuperi l’economia global augmentaran les ajudes públiques en investigació?

Òbviament hi ha una correlació natural entre la salut de l’economia i les ajudes en recerca i desenvolupament. Però cal ser conscients que la recerca del sector privat és plenament compatible amb la d’institucions públiques i ambdues són igual de vàlides. En aquest sentit, els controls i procediments d’implementació d’un nou medicament són igual de rigorosos

independentment de si la recerca s’ha fet des de l’àmbit privat o des del públic.

El sector farmacèutic té una especial rellevància a Catalunya?

Hi ha grans indústries farmacèutiques que provenen d’empreses familiars que van néixer a la rebotiga de farmàcies catalanes. Aquestes mateixes indústries farmacèutiques tenen un pes molt important en el sector en tant que han esdevingut capdavanteres en la recerca i han acabat transformant-se en multinacionals.

“La recerca de nous fàrmacs està molt lluny de l’estancament i pel que fa al vessant assistencial encara hi ha un gran camí per recórrer”

Evidenciada la rellevància del vessant industrial del sector farmacèutic a Catalunya, podem traslladar-la també al vessant assistencial?

Els farmacèutics catalans són capdavanter en el desenvolupament de nous serveis professionals com els sistemes personalitzats de dosificació, que van néixer a Barcelona. A més, Catalunya ha estat la primera comunitat autònoma a acordar amb el Servei Català de la Salut un procediment per trobar un criteri d’avaluació i instauració de nous serveis prestats per part dels farmacèutics. Qualsevol nou servei que es desenvolupi, el promogui CAT Salut o les mateixes farmàcies, ha d’estar alineat amb el pla de salut de Catalunya.

I en relació amb Europa?

Tenim exemples d’indústries farmacèutiques ubicades a Catalunya que han tret i continuen traient nous principis actius. Pel que fa als serveis professionals succeeix exactament el mateix. Estem en línia amb el que es desenvolupa en altres països anglosaxons, que són els que van més avançats.

Les farmàcies comunitàries estan destinades a desaparèixer a favor de les farmàcies electròniques?

Rotundament no. Actualment només està permesa la venda *on line* de medicaments que no requereixen prescripció mèdica a través de farmàcies que tinguin pàgina web acreditada per poder realitzar aquesta venda *on line* i que exigeixen l’actuació i supervisió constant d’un farmacèutic. Per tant, les farmàcies autoritzades a vendre medicaments *on line* també tenen la responsabilitat final d’un farmacèutic per tal d’evitar coses com, per exemple, que un usuari pugui comprar 30 caixes d’un mateix fàrmac. Si algun farmacèutic consentís aquesta venda, quedaria en evidència. Totes les pàgines web autoritzades a dispensar fàrmacs han de complir uns requeriments de l’Agència del Medicament i cada comunitat autònoma fa una revisió d’aquestes pàgines abans d’atorgar un segell de qualitat que actua com a autorització de venda *on line*. No obstant això, resulta evident que hi ha una gran part dels serveis que desenvolupa el farmacèutic comunitari que no es poden dur a terme a través d’Internet.

MÀSTERS UNIVERSITARIS

MÀSTERS I POSTGRAUS DE TÍTOL PROPI

DOCTORATS

■ Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport

Màsters Universitaris

- Psicologia General Sanitària
- Psicologia del Treball, Organitzacions i Recursos Humans
- Psicopedagogia
- Psicologia de l'Educació
- Atenció a la Diversitat i Educació Inclusiva
- Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes
- Lideratge de la Innovació Pedagògica i Direcció de Centres Educatius
- Ensenyament i Aprenentatge de l'Anglès a l'Educació Infantil i l'Educació Primària
- Pedagogia Musical de 0 a 12 anys
- Educació Física i Psicomotricitat de 0 a 12 anys
- Gestió d'Organitzacions i Projectes Esportius (Sports Management)
- Entrenament Esportiu, Activitat Física i Salut
- Trastorns de la Comunicació i del Llenguatge

Doctorats

- Ciències de l'Educació i de l'Esport
- Psicologia

Màsters URL (títols propis)

- Atenció Precoç i Família
- Intel·ligència Emocional en l'Àmbit Social i de la Salut (en conveni amb el Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya)
- Adopció i Acol·liment: Intervenció Multidisciplinària (en conveni amb la Universidad Pontificia de Comillas de Madrid)

Diploma d'Especialització Universitària

- Psicomotricitat
- Intervenció en Teràpia Psicomotriu
- Psicologia i Neurociències en l'Àmbit Hospitalari i Socio sanitari
- Intervenció Logopèdica en Trastorns de la Veu
- *Mindfulness* aplicat a Psicologia, Salut i Educació
- Pedagogia Hospitalària en Neonatologia i Pediatria (en conveni amb la Universitat de Barcelona (UB) i la col·laboració de REDLACEH)

Títol d'Expert Universitari

- Ensenyament i Aprenentatge de la Llengua Oral i Escrita en l'Educació Infantil i Primària
- Atenció a Persones amb Discapacitat Intel·lectual i del Desenvolupament
- Intel·ligència Emocional (en conveni amb el Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya)
- Programació d'Activitat Física Dirigida a Persones Grans (en conveni amb l'Associació Esport 3)

C. Císter, 34. 08022 Barcelona

Tel. 93 253 30 06

sioefpcee@blanquerna.edu

■ Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals

Màsters Universitaris

- Direcció d'Art en Publicitat
- Periodisme Avançat. Reportisme
- Estratègia i Creativitat Publicitàries
- Ficció en Cinema i Televisió. Producció, Guió i Realització
- Comunicació Política i Social
- Producció i Comunicació Cultural

Doctorats

- Comunicació

Màsters URL (títols propis)

- Protocol, Relacions Institucionals i Gestió Estratègica dels Esdeveniments
- Comunicació de Moda. Blanquerna - 080 Barcelona Fashion
- Comunicació Corporativa Integral - Atrevia
- Comunicació Esportiva. Periodisme Esportiu i Gestió de la Comunicació
- Internacional en Gestió Estratègica de la Comunicació Global
- Internacional de Direcció i Producció Executiva de Documentals. Blanquerna-DOCSBARCELONA
- Periodisme i Relacions Internacionals
- Relacions Internacionals

Diploma d'Especialització Universitària

- Estratègies de Comunicació Transcultural per a Executius
- *Personal Branding*. Estratègies de Comunicació per a la Gestió de la Marca Personal
- Guió i Realització de Programes d'Humor per a Ràdio i Televisió. Minoria Absoluta
- Postproducció Audiovisual
- Comunicació i Religió a l'Era Digital
- Documental Interactiu i Transmèdia. Blanquerna-DOCSBARCELONA
- Comunicació i Màrqueting d'Acció Social

Pl. Joan Coromines s/n. 08001 Barcelona

Tel. 93 253 31 72

infopostgrausfcc@blanquerna.edu

■ Facultat de Ciències de la Salut

Màsters Universitaris

- Activitat Física Terapèutica per a Persones amb Patologia Crònica, Envel·liment o Discapacitat

Màsters URL (títols propis)

- Infermeria Pediàtrica
- Atenció al Malalt en Situació de Risc Vital
- Fisioteràpia Pediàtrica i Neurològica

Doctorats

- Ciències de l'Educació i l'Esport (amb la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport i la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés)

Diploma d'Especialització Universitària

- Fisioteràpia Pediàtrica
- Fisioteràpia Neurològica

Títol d'Expert Universitari

- Infermeria en Urgències i Emergències
- Infermeria en Cures Intensives
- Cures d'Infermeria Extracorpòries i Hemodinàmiques
- Infermeria Pediàtrica en l'Atenció Primària
- Infermeria Pediàtrica en el Medi Hospitalari
- Infermeria Penitenciària
- Teràpies Miofascials
- Nutrició i Esport

c. Padilla, 326-332. 08025 Barcelona

Tel. 93 253 31 27

bsalutsioeinfo@blanquerna.edu

www.blanquerna.edu

 Blanquerna

UNIVERSITAT RAMON LLULL

Bon Futur | 39

ser Director de cinema

Marcel Barrena. Alumní 7a promoció del Grau en Comunicació Audiovisual

“La meta és el cinema, però l’estudiant té cent camins per apropar-s’hi”

Text:
Jessica Box

Fotografia:
Pere Virgili

Quan els llums s’apaguen, el Marcel Barrena segueix en la cerca incansable d’alguna història que sigui una joia. I n’ha trobat moltes: ***Cuatro Estaciones*, *Món Petit*, *100 metros*...** És el primer director a guanyar dos Premis Gaudí per dues pel·lícules diferents, ha estat nominat als Goya i ha guanyat els Premis a Millor Pel·lícula, Director i Crítica al Festival de Cinema d’Alacant i el DocuAward a l’IDFA 2012, el festival de documentals més important del món, entre d’altres. Va dirigir la comèdia ***Cuatro Estaciones*** amb pocs recursos però molt convenciment i la recompensa va ser el primer i inesperat Gaudí. Després, la història de l’Albert Casals, un noi de vint anys que creua el món sense diners ni equipatge, i en cadira de rodes, va fer de *Món Petit* el documental català més vist i premiat del 2013. Ara, el Marcel Barrena estrena el llargmetratge *100 metros* (el proper 4 de novembre als cinemes), amb Dani Rovira, Karra Elejalde i Alexandra Jiménez, en què explica la història de Ramón Arroyo, un empresari d’èxit diagnosticat d’esclerosi múltiple que es proposa fer un *ironman*...

Un sap des de petit que es dedicarà al cinema?
Sí. Sempre he estimat el cinema i m’he empassat totes les pel·lícules i sèries que he pogut.

I què cal per fer-s’hi un lloc i mantenir-s’hi?
Vocació. Fermesa. I determinació. Al principi, el cinema són anys d’“això no va enlloc”, de nos i de fer guions i projectes per mostrar-ho a algú i que cregui en tu -tot i que, no ens enganyem, els qui ens dediquem al cinema no sabem fer cap altra cosa: necessitem escriure, necessitem tenir una història encara que mai la veiem feta realitat-. En aquesta professió només hi ha qui la vol fer de debò, qui ha tingut paciència i capacitat de lluita. L’única opció per fer cinema és voler fer-ho. Mantenir-se, fer-se pesat i trobar una història que t’apassioni i que et moris per explicar.

A part del cinema, també ha fet un documental i una *tv movie*, ha treballat com a guionista per a l’APM, ha escrit a la revista *Fotogramas* i ha dirigit el blog digital Cine365.com. On són les oportunitats per als estudiants de comunicació audiovisual?
L’essència, la finalitat, és el cinema (o la televisió). Però s’hi pot arribar de moltes formes: fent guions, escrivint en premsa o a Internet, col·laborant amb altres directors, treballant en productores... Jo vaig començar a treballar en una productora que es dedicava a la televisió i allà vaig aconseguir vendre el meu primer guió; després ho vaig deixar i vaig estar a l’APM de guionista fent la secció del tràiler de la setmana; a *Fotogramas* he fet un article mensual sobre cinema des dels divuit anys i a Cine365.com

sempre he escrit sobre cinema. Per tant, la meta és el cinema en si, però l’estudiant té cent camins per apropar-s’hi. El més important és que trobi el que realment li agrada, el que l’apassiona, perquè al final la sortida sempre hi és.

I el sector empresarial?

És un bon moment. Molt més ara, amb les infinites plataformes que tenim a l’abast i el consum continu de material audiovisual per part dels usuaris. Les empreses busquen persones que cobreixin aquestes necessitats: fent vídeos promocionals, campanyes per a plataformes audiovisuals...

Què és el que més li ha servit del que va aprendre a Blanquerna-URL?

El que quan era estudiant més criticava: acabar la carrera sense tenir ni idea de com funciona la càmera. Això ho vaig aprendre en dos dies, i ara he dirigit tres pel·lícules. A una persona que es vulgui dedicar al cinema o a la televisió no li serveix per a res passar quatre anys estudiant com fer anar una càmera; ja tindrà un director de fotografia per això. Si jo vull ser director d’orquestra, no he de saber tocar el piano, el violí i la viola. La meua feina és convèncer el millor pianista, el millor violinista i el millor violista i fer sonar el concert amb la millor partitura que tingui. I això és el que em va donar Blanquerna: un coneixement global i sòlid per fer-me trobar el que realment m’agradava i allò en què era realment bo. Tècnics sempre n’hi haurà, i els tècnics ja són artistes en el seu àmbit. També em va agradar molt l’ambient de la Universitat: s’hi estudia a gust, la relació amb els professors sempre acompanya, els companys i les activitats... Tot en conjunt crea un ambient còmode per a l’estudiant.

Què busca amb cada projecte que dirigeix?

Vaig haver d’esperar molt per veure *Cuatro Estaciones* estrenada. Gairebé set anys des del moment en què vaig signar el contracte fins que es va estrenar a TV3. Em vaig adonar que una pel·lícula requereix molts esforços, molt de temps, molta gent i molts diners. Per tant, com que jo i molta gent ens haurem de dedicar durant molt de temps a aquella història, el que busco és trobar una que sigui tremendament especial per a mi i que pugui ser-ho per a qui la vegi. Hi crec cegament, en aquella història. Busco i intento explicar una història diferent i fer-ho d’una forma que no s’hagi vist. Recordo quan era petit i anava als videoclubs a llogar pel·lícules: estaven allà sempre, i sempre hi seran. La història que explico estarà en un videoclub (físic o digital) durant tota la vida.

D’on les treu?

De les casualitats i de la vida real. *Cuatro Estaciones* està basada en els meus anys com a repartidor de pizzes. Així em vaig pagar la Universitat i, òbviament, quan em vaig posar a escriure un guió ho vaig fer sobre l’únic que coneixia fins aleshores. La vida real és una gran font de bones històries. *Cuatro Estaciones* em va donar forces per anar a TV3 a demanar finançament i dirigir una altra pel·lícula.

Aleshores vaig llegir la història de l’Albert Casals en un breu d’un diari, i vaig voler explicar-la. I després de *Món Petit*, dels premis i del reconeixement de la gent, de tots els contactes que em va permetre fer i de la sensació que em va deixar, vaig caure en una mena de buit, pensant que no seria capaç de trobar cap història semblant, ni que emocionés tant. Però fent zàping un dia vaig trobar la història del Ramón Arroyo. Al programa *Informe Robinson* li feien una entrevista: un home diagnosticat amb esclerosi múltiple volia fer un *ironman*. Primer vaig pensar que estava boig però immediatament vaig connectar amb la història. Com podia ser que ningú hagués fet una pel·lícula sobre allò? I ara em trobo novament en la mateixa recerca: encara no he estrenat *100 metros* i ja estic buscant una nova història.

“És un bon moment. Molt més ara, amb les infinites plataformes que tenim a l’abast i el consum continu de material audiovisual per part dels usuaris”

I per què escollir documental, o *tv movie*, o un llargmetratge de ficció?

No penso en el gènere, el gènere sorgeix de la naturalesa de la història. *Cuatro Estaciones* havia de ser una comèdia: un repartidor de pizzes que s’enamora d’una noia a qui porta una pizza... No es pot pensar en res més que no sigui una comèdia. Si hagués explicat la història de *Món petit* com una pel·lícula de ficció ningú se l’hauria cregut. Tampoc si l’hagués acompanyat jo amb la càmera. Abans d’explicar-la dedico temps a pensar quina és la millor forma. I així vaig decidir donar-li la càmera i que fos ell mateix qui ho gravés.

Dos Premis Gaudí, una nominació als Goya, Millor Pel·lícula, Director i Crítica al Festival de Cinema d’Alacant, el DocuAward a l’IDFA 2012... Què signifiquen per a vostè els premis?

Em fan tremendament feliç. Sé com funcionen, però no deixa de ser un gran reconeixement a tant d’esforç. El primer Gaudí per *Cuatro Estaciones* em va fer especial il·lusió: una producció molt petita, que em va fer lluitar molt i en què sortien tots els meus amics perquè no tenia diners per pagar els extres... Fins i tot el meu avi surt ballant a la pel·lícula, i ja no hi és... Vam guanyar contra pel·lícules més grans que la nostra. Per a mi això no té preu.

Un director, una sèrie i una pel·lícula.

Spielberg, *Friends* i *Indiana Jones*.

Finalment, què diria a un jove que es planteja estudiar el Grau en Comunicació Audiovisual?

Li preguntaria si té vocació. La feina artística és un tipus de feina que no té horaris: ocupa tota la teua vida. Arribaràs a casa i seguiràs treballant, i hi seguiràs pensant, i hi seguiràs invertint molta energia. Però, si tens aquesta vocació, fica-t’hi de cap perquè t’acabaràs dedicant a un projecte que és teu, que et toca de prop i en què creus incondicionalment.